

# Tartalom

## MEDITÁCIÓ

Ordass Lajos – „Ama Vigasztaló” ..... 1

## EMLÉKEZÜNK

A 85 éves Scholz László köszöntése ..... 2

Vers – Molnár Gyula ..... 5

Pór János – a „tököli” Biblia ..... 7

1000 éves a magyar iskola ..... 8

Reményi Mihály – A nyíregyházi két Leffler ..... 8

## TANULMÁNY

Boleratzky L. – Mi az igazság Turóczy Zoltán püspök rehabilitációja körül? ..... 10

Boleratzky L. – A három kerület visszaállításának szükségessége ..... 13

Rözse I. – Mindent vizsgálatok meg! ..... 15

Terray L. – Bonyhádi emlék ..... 29

## KÖNYVISMERTETÉS

Scholz L.: Gondolatok egy kommentárhoz ..... 32

Az Ordass Lajos Baráti Kör hírei ..... 38

Német és angol nyelvű tartalmi összefoglaló ..... 39

NYÍLT LEVÉL az evangélikus egyház tagjaihoz ..... 40

---

## KERESZTYÉN IGAZSÁG

Az Ordass Lajos Baráti Kör negyedévi folyóirata  
Független evangélikus teológiai és kritikai lap

Új évfolyam 30. szám – 1996 NYÁR

Felelős szerkesztő és kiadó: id. KENDEH GYÖRGY (tel.: 166-2523)

A szerkesztőbizottság tagjai: DÓKA ZOLTÁN, ITTÉZS GÁBOR, ITTÉZS JÁNOS,  
id. MAGASSY SÁNDOR, RÖZSE ISTVÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1114 BUDAPEST, Bocskai út 10.

Egyes szám ára: 100,- Ft. Évi előfizetés: 400,- Ft. Külföldre: 10 DM

Csekkszám: ORDASS LAJOS BARÁTI KÖR, BUDAPEST – OTP XI. ker. 529-8145-1

Készült a KÖNYVFÓLIA Bt. nyomdájában, Budapest

Felelős vezető: Tóth Béla

HU ISSN 0865-2163 – Törzsszám: 1996/320 – Eng. szám: III./E1/20/1989

Ordass Lajos

## „Ama Vigasztaló”

*Ama Vigasztaló – a Szentlélek – akit az én  
nevemben küld az Atya, az mindenre megtanít  
majd titeket és eszetekbe juttatja mindazokat,  
amiket mondottam néktek.*

*János ev. 14,26.*

Uram!

Igen feledékeny az ember. Még élete legnagyobb örömeiről is képes megfeledkezni. Kínzó kudarcairól is. Ez magában véve még nem baj. Sőt, néha még jótéteménynek érezzük és áldani tudjuk Istent az emberi feledékenységért. Bajt, megszegényedést ez csak akkor jelent, ha kiesik lelkünkől még az a szó is, amelyet Te Istenről, szerető Atyánkról és rólunk, mint ennek az Atyának gyermekeiről mondottál. Baj, ha evangélium nélkül vergődünk, mert azt is elfelejtettük. Kétségbeeséseink, reménytelenségeink, eltévelyedéseink legfőbb oka ez a feledékenységünk.

Uram!

Ezért olyan drága ajándék a Szentlélek! Ő „eszünkbe juttatja” mindazt, amit szeretetedben nekünk ajándékoztál. Éppen az élet legbonyolultabb viszonyai között juttatja eszünkbe. Te mondtad: amikor meghurcolnak minket, akkor áll mellénk és megtanít mindarra, amit szólnunk kell. Akkor ajándékoz meg vigaszával, amikor legmélyebb a nyomorunk. Küldd el hozzám Szentlelkedet – Uram – mert szükségem van reá! Ámen.

*Csüggedt, alélt vagyok, Fáraszt a szó.  
Bénultan én napom, Ha rossz, ha jó.  
Űzd el homályomat, Hozd fel világotat  
Szentlélek, drága hű Vigasztaló.*

*Scholz Lászlótól (Ev. Énekeskö. 246:1. v.)*

## Scholz László köszöntése

Isten iránti hálával köszöntjük a 85 éves Scholz Lászlót. Kívánjuk, hogy még számos évet tölthessen közöttünk és „érettünk” (Fil 1,24) itt a földi hazában, miközben velünk együtt várja „a megtartó Úr Jézus Krisztust, ki elváltoztatja a mi nyomorúságos testünket, hogy hasonló legyen az ő dicsőséges testéhez...” (Fil 3,20–21).

Sok a köszönni valónk, mert sokan részesedtünk, s részesedünk ma is, gazdagon megáldott élete sok-sok szolgálatából.

Köszönjük neki, hogy *példánk s vezetünk lett* a Szentírás alázatos olvasásában. *Írásmagyarázatai* – csupa sugárzó igazgyöngy – egyszerre segítik a prédikációra készülő igehirdetőt és az Írásban elmélyedni vágyó hívő lelket. Úgy lépdél a Biblia világában, hogy egyik kezével Krisztusba kapaszkodik, a másikat pedig felénk nyújtja, s megosztja velünk, amit urától kapott.

Köszönjük *igehirdetései* gazdag tárházát. Akár az ifjúság körében, akár kopor-só mellett, akár a gyülekezet színe előtt, akár szolgatársak között kell hirdetni az „ínségeseknek Szabadítóját”, nála mindig talál segítséget a prédikátor.

Köszönjük a sürgető biztatást, amellyel még a harmincas évek végén máig hangzóan hívta egyházunk népét az Úr asztalához, s adott tanítást a „*hálaadás kelyhéről*”, a szent vacsoráról. Reformátori lélekkel szorgalmazta, hogy a szentségek mint a kegyelem legszemélyesebb eszközei és hitünk tiszta forrásai méltó helyükre kerüljenek a gyülekezet és az egyes keresztyén életében. Azok közé tartozik, akik felfedték a 16. századi reformáció ma is érvényes igazát, s bátran merítenek e gazdag örökségből. Már ifjan Luther tanítványa lett, s az maradt mindmáig.

Köszönjük *szép énekei* gazdag csokrát. Életműve e jó illatú virágai különös kincsei szegény kis egyházunknak. Nincs nagy ünnep, melyen ne énekelhetnénk vele Isten szeretetének felséges ajándékairól. S talán nincs is olyan vasárnap, amelyen fel ne hangoznék valamelyik gyülekezetünkben egy-egy Scholz-ének. Jó tudni, hogy számos éneke akkor született, amikor egyházunk egén sötét felhők takarták el a reménység napját. Ő pedig – mint egykor Luther az „Erős vár”-at – éppen akkor írta setét egünkre a szép Hajnalcsillagot. Énekei, akárcsak szép verseinek legtöbbször, imádságok is. Költői lelke így elkísér bennünket hitünk belső szobájába is. Köszönjük, hogy *imádkozni is tanít* bennünket mint aki megtapasztalta, hogy Istennel való személyes kapcsolatot a legbiztosabb megtartó erő minden nyomorúságban, életben és halálban. „Jót várj!” – biztat bennünket egyik legszebb versének címe. Egyszerűbben s szebben aligha lehet kifejezni a jövőbe tekintő keresztyén reménységet.

Végül köszönjük élete legnehezebb szolgálatát, *az igazságról való tanúskodást*, amely mindig szenvedéssel jár ez igaztalan világban. Lutherral együtt megtanulta Jézustól, hogy az emberi élet legfontosabb kérdése az igazság, s ettől akkor sem tágitott, amikor a totális állam elrabolta az egyház szabadságát és árulókat keresett a lelkészek között, hogy velük leplezze egyházpusztító tetteit. Ő nem állt az árulók közé, hanem kemény csatákat vívott velük. Nem hagyta cserben az igazság többi tanúját, hanem velük együtt vállalta a szenvedés útját. Egyetlen áruló szó elég lett volna, hogy szeretett zuglói gyülekezetében maradhasson, sőt a legmagasabb egyházi pozíciókig nyitva állt volna előtte az út. De neki nem kellett a harminc ezüst! Azt mondta: „Azt már nem!” S így is cselekedett. Mert neki fontosabb volt az igazság, mint a karrier, drágább az egyház szabadsága, mint a maga pozíciója és sorsa. Az Úrra bízta magát, szeretteit, indult velük száműzetése helyére, Hatvanba. Köszönjük életének ezt a legnagyobb tanítását, amely hitelesítő pecsét a többin.

Mindez nem embermagasztalás, hanem az igazság hálás kimondása oly korban, amelyben gyakran övez méltatlanokat is dicsfény. Tudjuk, ahogyan ő is tudja: minden igaz köszönet, amit egymásnak mondunk, valójában Isternek szól, akitől „alászáll minden jó adomány és minden tökéletes ajándék.” (Jak 1,17) Neki köszönjük gazdag élete minden áldását, őt magát. És kérjük, tartsa még soká közöttünk, hogy testvéri barátsága erősítse botladozó lépteinket, s tisztán csengő szava ma is setét egünkre írja a reménység Hajlnalcsillagát.

1996. május 29-én.

*az Ordass Lajos Baráti Kör tagjai és  
a Keresztyén Igazság szerkesztői.*

Két írást adunk közre azzal a szándékkal, hogy nemcsak témájuk által jelölt eseményekre, hanem mindarra a hömpölygő áradatra, tragikus történeti események láncolatára emlékezzünk, amelyek különösen 1944 óta érték hazánkat és népünket, s nem szűntek meg a háborús cselekményekkel s nem maradtak abba a béke megkötésével.

Mostanában a németek kitelepítésére emlékezzünk. Ehhez is, de a többi tragédiához is kapcsolódik az édesanyák sorsa, mint akik megelőzően is, a kitelepítések idején is és az azt követő nyomorúság és ínség idején is a legtöbbet szenvedtek, ha túléltek házastársukat, unokáikat és gyermekeiket.

Az embertelenség korszakai sokszor el sem váltak egymástól, amit legjobban jelképez, hogy pl. Remete Lászlót 1945. február 14-én gyilkolták meg a náciak, s Járosi Andort már 1944. október 11. után hurcolták el a szovjet csapatok, hogy a haláltáborból többé ne térhessen vissza szeretett gyülekezetébe és családjá körébe.

Molnár Gyula

## A fekete kocsi

*Tíz éve elmúlt immár,  
zord téli este lett.  
Régi fészkiink előtt komor  
autó sötétedett.  
Szívem torkomba dobbant:  
Jaj, talán a halál,  
és elszakad, jaj elszakad  
egy drága-drága szál.*

*Aztán megkönnyebbültem:  
Rendőrautó csupán.  
Tarpára vitt bennünket  
a téli éjszakán.  
Egy kis kitelepítés, –  
ugyan mi az nekünk?  
Hisz megmarad a fő jó,  
ott is együtt leszünk.*

*Tíz évvel később aztán  
egy őszi délután  
valóban jött a zord kocsi,  
s vitte Édesanyám.  
A régi rémületnek  
nyoma se jött felém,  
hogy jó, mit Isten térszen  
erősen tudtam én.*

*Foghatod-e a fecskét,  
ha őszre vált a nap,  
s melegebb honba vonják  
a bágyadt sugarak?  
Mi megyünk már őhozá,  
ő vissza nem jöhet.  
Hogy fordulhatnak vissza,  
ki hazaérkezett?*

*Bár így mehetnénk mind el,  
mi és szeretteink,  
hogy ki utánunk néz, az  
csak felfelé tekint.*

## A „tököli Biblia”

A táborban, több hónap után természetes volt, hogy közelebbről megismerhettünk némelyeket fogolytársaink közül. Találkoztam hívő emberekkel is. Beszélgetéseink folyamán kialakult az az óhajunk, hogy jöjjünk együvé. Ez az időpont délután, a munkaórák utánra esett. A háromszintes ágyak között jó rejtkehely adódott. Rejtkehelyről szólok, mert a besúgókkal mindig számolnunk kellett. Lehet, hogy ez volt az oka annak, hogy tizenegy hónapig voltam Tökölön, annak ellenére, hogy a bicskei tanács hat hónapot javasolt.

Az együttléteken ki-ki elmondott emlékezetből egy-egy bibliai ígét. Fölrírtam. Sikerült kihoznom magammal a jegyzéket. Az ígét megbeszéltük. Jók voltak ezek a megbeszélések! Erőt is gyűjtöttünk belőle. Hísz ez volt a legfontosabb akkor számunkra. Nehéz dolog a kiszolgáltatottság! Belső, lelki-szellemi életem nagy öröme és a megújulás lehetősége abban rejtett, hogy volt hol lerakódnom, volt kivel megbeszélnem nehézségeimet. Mennyei Atyámmal és az én Urammal, Jézus Krisztussal. Nem lettem kevésbé bűnös ember, de őszintébb és mélyebb lett a bizalmam Atyám iránt. Minden nap kitergethettem eléje minden bűnöt és bánatomat, amely volt éppen elég. Némely sorstársam, aki nem ment dolgozni, egész nap benn a cellában föl s alá járt. Gondolkodott és töprengett. „Min gondolkodol?” – kérdeztem. „Azon, hogy miképpen adom vissza a bántalmakat, ha egyszer innen kiszabadulok.” A cella ui. nagy volt, mert régebben laktanya volt. Elődeink a fogságban és részben mi is alakítottuk át rácsos börtönné.

Az együttléteink imádsággal kezdődtek. Utána valaki egy ígét mondott. Ki-ki elmondta gondolatait, véleményét, problémáit. A fölmerülő problémákra próbáltunk gyógyszert javasolni. Az ígét közösen megbeszéltük. A végén imádkoztunk. Rendszerint valaki a saját szavaival. Meghatározott időt a következő együttlétre nem állapítottunk meg, mert olyan sok minden jöhetett közbe és ez bizonytalanná tette az időpontok megtartását.

Az *ígék*: 1. Nevezd a nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg népét annak bűneiből. 2. Nem tudjátok, hogy abban kell foglalatossnak lennem, amelyek az Atyámnak dolgai? 3. Jer, és kövess engem! 4. Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. 5. Boldogok, akik éhezik és szomjúhozják az igazságot, mert ők megelégtítenek. 6. Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak. 7. Boldogok a békességre igyekezők, mert ők Isten fiainak mondatnak. 8. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők Istent meglátják. 9. Boldogok az irgalma-

---

sok, mert ők irgalmasságot nyernek. 10. Boldogok, akik az igazságért üldözést szenvednek, mert övék a mennyek országa. 11. Boldogok a szelídek, mert ők örökségül bírják a földet. 12. Térjetek meg! 13. Szükséges néktek újonnan születetnek! 14. Adj innom! 15. Az Úrnak szüksége van rá! 16. Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. 17. Legyen néked a te hited szerint! 18. Eredj el, és többet ne vétkezzél! 19. Akarom, tisztulj meg! 20. Akarsz-e meggyógyulni? 21. Jeruzsálem, Jeruzsálem! Hányszor akartam összegyűjteni fiaidat, mint a kotlóstyúk a kiscsibéit, de te nem akartad! 22. Az Emberfiának nincs fejét hová lehajtania. 23. Ne aggodalmaskodjatok a ti életek felől! 24. Aki asszonyra tekint kívánság okáért, vétkezett azzal az ő szívében. 25. Aki hallgatja az én ígémet és hisz annak, annak örök élete van. 26. És hitt az ember a szónak. 27. Mit akarsz, hogy cselekedjem veled? Azt Uram, hogy lássak. 28. Vedd föl a nyoszolyádat és járj! 29. 1. Timoteus 1:15–16: Igaz ez a beszéd és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy a bűnösöket üdvözítse, akik közül az első én vagyok. De azért könnyörült rajtam, hogy Jézus Krisztus elsősorban énrajtam mutassa meg végtelen türelmét példaként azoknak, akik hinni fognak benne, és így az örök életre jutnak. 30. Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm. Őt hallgassátok! 31. Nékem pedig ne legyen másban gyönyörűségem, mint Jézus Krisztus keresztségében, amelyben megfeszítettett a világ számomra, és én is a világ számára. 32. Igen, Atyám, mert így volt kedves teelőttem! 33. 2. Timoteus 1:2: Kegyelem, irgalom, békesség Istentől, a mi Atyánktól és a mi Urunktól, a Krisztus Jézustól. 34. Tudom a te dolgodat, hogy te sem hideg, sem hév nem vagy. Vajha hideg volnál, vagy hév. De mivel langymeleg vagy, kivetlek az én számból. 35. Az én békességemet adom néktek. Nem úgy adom, ahogy a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen! 36. A jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa rossz gyümölcsöt terem. 37. Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveteket. 38. Adok néki olyan nevet, amely minden név fölött való.

Tökölön 1957. április végétől 1958. február 18-ig voltam. Ez számításom szerint 300 nap kereken. Kb. 43 hét. Így majd minden hétre jutott egy találkozás az ige körül.

éves a magyar iskola s történelmének fényes lapjain ott van az evangélikus iskola is, amelyben a népoktatást és a ma sokat emlegetett tehetség gondozást egyaránt megoldották, mégpedig nem is akárhogy.

Ma már az is világos, hogy az ifjúság neveléséből az iskola mennyire fontos eszköz az egyház számára is. Ma még világosabb Ordass Lajos harca az evangélikus iskolákért, amikor újra harcolnunk kell értük. Ezzel kapcsolatban az 1996. ápr. 25-iki Északi Ev. Egyházkerületi közgyűlésen, majd május 4-én a körzeti konferencián nem éppen a legmegnyugtatóbb híreket hallhattuk.

Gondolok itt pl. a nyíregyházi egykori központi evangélikus iskola visszaszáradásának eseményeire, akadályoztatására, a harcok fellángolására, amelyek mind a mai napig nem csitultak el. A gyülekezet elnöksége és a presbitérium a tárcaközi bizottsághoz fellebbezett. Biztosak lehetünk az egyházi vezetőség igyekezetében, de jó volna ehhez a külföldi testvérek és intézmények (LVSZ, Martin Luther Bund, International Ordass Foundation) támogatását is élvezni.

A közölt írás az evangélikus pedagógusok – s tegyük hozzá neves tanítók és tanárok – közül kettőnek az emléket villantja fel s rámutat arra is, hogy a külföldi hittestvérekkel milyen élénk volt a kapcsolat iskolai szinten is.

#### FIGYELEM!

Sokak kívánsága szerint cselekszünk, amikor Baráti körünk új készpénzátutalási megbízásából (csekklapból) a jelen számhoz mellékletként a nyomtatványból küldünk. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy *ez a nyomtatvány az OTP fiókjáratételeiben használható!* Felhasználható adomány küldésére, Keresztyén Igazság előfizetésére, könyvvásárlás megrendelésére, stb. A befizetés céljának megjelölésére szükség van! – A csekk postai befizetésnél is felhasználható, lényegesen magasabb költségtérítés mellett!

Az a reményünk, hogy az új nyomtatvány szétküldésével sok nyitott kérdés megoldást nyer. Megfelelő szíves intézkedésekért hálás köszönetet mond a Baráti Kör kiadóhivatala.



## A nyíregyházi két Leffler

Nyolcvan évvel ezelőtt – 1915. december 9-én – halt meg Leffler Sámuel, akiről a hálás utókor Nyíregyházán utcát nevezett el a Jóságvárosban.

Leffler Sámuel 1851. május 26-án született Rimaszombaton. A gimnáziumot szülővárosában és Iglón végezte. A bölcsészeti és teológiai tanulmányait Pozsonyban folytatta. 1874-ben szerezte meg a lelkészi képesítést. Tanári pályára természettanból algyimnasiumra és latinból felgymnasiumra szerzett jogot. Közben Schulze Emil családjában és gróf Nyári Matild gyermekeinél nevelődött.

1874-ben került Nyíregyházára, ahol egy évig segédlelkész volt és az evangélikus gimnáziumban tanított. 1876-ban megszervezte az önképzőkört és 1877-ben a zenekart. Továbbképezte magát és 1888-ban Németországban, 1894-ben Olaszországban járt tanulmányi úton. Negyvenéves tanári működésének utolsó tíz évében a gimnázium igazgatója volt. Martinyi Józseftől 1904-ben vette át az igazgatást. Az ő idejére esett a gimnázium 100 éves fennállásának megünneplése 1906-ban. Megépült a gimnázium keleti szárnya. 1908-ban bevezették az iskolaorvosok működését. A gimnázium 1912-ben fogadott először lányokat is magántanulóként, de bejárhattak az órákra.

Rendkívül élénk társadalmi tevékenységet folytatott. Igen sok iskolai, egyházi és társadalmi szervezetnek volt tevékeny tagja és vezetője. Aranykoronás tisztikereszttel tüntették ki. Irodalmi tevékenysége közül kiemelkedik a „Római irodalom története” című alkotása, amely három kiadást is megélt.

1915. január 1-jén átadta az igazgatást dr. Vietorisz Józsefnek. Ekkor királyi tanácsosi címmel tüntették ki: Nem sokáig élvezhette a nyugdíjat, mert 1915. december 19-én váratlanul meghalt, amikor egy iskolai ünnepségre sietett. A déli temetőben temették el. Búcsúztatója az utóda, dr. Vietorisz József volt.

Dr. Leffler Béla 1887. október 28-án született Leffler Sámuel fiaként. Az 1896-os iskolai milléneumi ünnepélyen a 9 éves kiselemista gyermek szavalt, ahol Bartholomaeidesz János főesperes imádkozott és Pazár István igazgató tartotta az ünnepi beszédet.

Az evangélikus gimnáziumban kitűnően érettségizett 1905-ben és a budapesti egyetemen 1909-ben szerzett magyar–német, művészettörténelem szakon középiskolai tanári képesítést. Egyetemi tanulmányai alatt a kiválóak Eötvös Kollégiumának volt a tagja. Még ebben az évben gimnáziumunk tanára lett. Az

---

1910/11-es tanévet a világhírű berlini Humboldt egyetemen töltötte és 1911-ben megszerezte a doktorátust is.

1913-ban ismerkedett meg a cserkészmozgalommal. 1914-ben dr. Schárbert Ármin természetrajz–földrajz szakos tanárral, aki szintén Eötvös-kollégista volt, valamint Varga József testnevelő tanárral a gimnáziumban megalakította megyénk első cserkészcsapatát.

Dr. Leffler Béla volt az első, aki Nyíregyházán Ady Endréről előadást tartott. A debreceni egyetem svéd lektora, majd magántanára, végül rendkívüli tanára lett. Ő ismertette meg a magyarokat a svéd irodalommal, a svédeknek a magyar irodalom kiválóságaival, többek között Petőfi és Madách műveivel.

1919-ben megvált az iskolától. Felesége Signe Liljekranz stockholmi leánygimnáziumi igazgatónő volt. Svédországban ő látta el a magyar követségen a sajtóügyi előadói munkakört. Ő volt a stockholmi Magyar Intézet igazgatója.

Fiatalon hal meg. Még ötvenéves sem volt, amikor 1936. november 8-án elragadta a halál. Porhüvelyét elhamvasztották, arcképét a stockholmi Magyar Intézetben 1939. április 24-én avatták fel.

Dr. Leffler Béla emlékét gimnáziumunkban a cserkészek őrizték meg leghívebben, mint alapító cserkészparancsnokukét. A svéd–magyar kapcsolatok kiemelkedő egyénisége volt.

---

Gyermekeinknek, unokáinknak, konfirmáltaknak, fiúknak, lányoknak *keressünk egyházi nyári táborozási alkalmat!*

Tájékoztató: Mevisz Iroda, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Boleratzky Lóránd

## Mi az igazság Turóczy Zoltán püspök rehabilitációja körül?

Közismert tény, hogy Turóczy Zoltánnak 1939. május 16-án a tiszai egyházkerület püspökévé történt beiktatásától kezdve három ízben szűnt meg a püspöki tisztsége, mégpedig mindhárom esetben törvénytelen intézkedés, illetve ítélet következtében.

Az első esetben Turóczy Zoltán püspököt a nyíregyházi népbíróság 1945. június 25-én B. 75/6/1945. számú ítéletével háborús bűntett miatt 10 évi fegyházra, állásvesztésre és politikai jogainak ugyanilyen tartalmú felfüggesztésére ítélte.<sup>1</sup>

Bár az ítélet nem emelkedett jogerőre, azonban a püspök 1945. máj. 22-től 1945. jún. 9-ig és 1945. június 25-től 1946. márc. 1-jéig letartóztatásban volt.

A nyolcoldalas ítélet indokolása szerint Turóczy Zoltán a fenti bűncselekményt azzal valóította meg, hogy az egyházkerület közgyűlésén tett püspöki jelentéseiben, a protestáns diákszövetség előadásain, a püspöki pásztorlevelekben és a társadalmi egyesületek által rendezett előadásokon, mintegy 12 alkalommal a háború fokozottabb mértékben történő folytatása érdekében a közfelfogást jelentős mértékben befolyásoló nyilatkozatot tett.

A püspök védekezésében arra hivatkozott, hogy egyházát féltő magatartása a kommunista veszedelemmel kapcsolatban főleg a finn tájékoztatás alapján alakult ki benne, egyébként az újságok eltorzították előadásait, kijelentései szűk körben hangzottak el és nem befolyásolhatták a háború továbbfolytatását. Az ügyészség is öt év alatt elmondott mintegy 1250 beszédéből is mindössze 12-öt kifogásolt. „Számomra mindig az volt a kötelesség, amit Isten parancsának láttam, Isten parancsát pedig nem szubjektív érzelmeinkben, hanem az objektív tények által elérem adott kérdésekben véltem felismerhetőnek. Ezért maradtam helyemen, amikor menekültek.”<sup>2</sup>

Felmerült közben Turóczy Zoltán lemondásának a lehetősége is, melynek ellenében hajlandók lettek volna az állami szervek szabadlábba helyezni. A püspöki konferencia azt tanácsolta ebben az ügyben, hogy ne mondjon le, mert ez nem látszik az egyház érdekében állónak, neki magának kell a végső döntést meghozni.<sup>3</sup>

A pertörlés érdekében az egyház vezetősége és Zsedényi Béla is folyamatosan eljárta, a köztársasági elnök végül is 1948. május 29-én kegyelmi úton megszüntette az eljárást.

Így az ügy véglegesen lezárult, hiszen terhére jogerőre emelkedett marasztaló ítélet nem született. Abból a körülményből, hogy az egyházi külön fegyelmi bíróság 1948. aug. 30-án visszautasította a maga ellen kért fegyelmi eljárást, arra lehet következtetni, hogy a püspök magatartásában bűnösségre utaló körülményt nem látott fennforogni.

Közismert tény, hogy 1952 februárjában az Egyházügyi Hivatal az egyházkerületek számának csökkentését követő zsinati határozat után Turóczy Zoltánt lemondásra szólította fel,<sup>4</sup> minthogy őt megbízhatatlannak és működését a demokráciára nézve károsnak ítélte és egyben tartózkodási helyét is kijelölte azzal, hogy korábbi győri lelkési állását sem foglalhatja el.

Az Egyházegyetem Tanácsa 1956. december 11. napján tartott ülésén megállapította, hogy lemondása kényszer hatása alatt történt, így azt érvénytelennek nyilvánította, egyúttal mentesítette őt a hátrányos jogkövetkezmények alól.

Ezt követően – miután az északi egyházkerület püspökévé megválasztották –, 1957. február 6-án került sor beiktatására, minthogy Vető Lajos 1956. november 1-jén püspöki tisztéről lemondott, tekintettel arra, hogy „a démonikus erők uralma népünk és egyházunk felett a napokban szemmel láthatóan megszűnt”.<sup>5</sup>

Turóczy Zoltán végleges, harmadszori félreállítására alig egy év múlva, 1957. december 9-én került sor, oly módon, hogy az Elnöki Tanács az 1957. évi 22. tvr-re hivatkozással nem ismerte el Vető Lajos lemondását és ennek kapcsán az Északi Egyházkerület Presbitériuma határozatában kimondta, hogy az egyházkerület püspökének továbbra is Vető Lajost tekinti. A presbitérium azonban megállapította, hogy a tvr. „sajnálatos ellentmondásban van az ugyancsak állami jóváhagyással bíró egyházi törvényekkel”, ennél tovább nem ment és nem utasította vissza az államhatalomnak az egyház belügyeibe történt beavatkozását. Turóczy Zoltán Mihályfi Ernőhöz írt levelében megállapította, hogy „ezt az intézkedést súlyos egyházi sérelemnek tekintem. Épp ezért bármennyire is tisztelettel meghajlok a törvény előtt, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy én magamat továbbra is az Északi Egyházkerületnek az állam előzetes jóváhagyásával az egyház törvényei szerint szabadon megválasztott s állami asszisztenciával beiktatott püspökének tekintem. A törvényerejű rendelet hatalmával szembe nem helyezkedem, ellene nem lázítok s jogfenntartással ma elhagyom a püspöki hivatalt.”

A félreállítás állami receptje ugyanaz volt, mint később Ordass Lajosnál: az államhatalom kényszer hatása alatt történtnek mondta ki az előd, jelen esetben Vető Lajos lemondását, holott a lemondás jogi szempontból teljesen aggálytalannak tekinthető, vagyis érvényes volt. De az Északi Egyházkerület Presbitériuma ez előtt szemet hunyt és hivatalába törvénytelenül visszahelyezett olyan

valakit, aki már megszűnt püspök lenni lemondása következtében, ahol semmiféle erőszak nem volt megállapítható. Erre maga a szöveg terjedelme és tartalma a legfőbb támpont.

A Turóczy Zoltánról szóló 1993-ban tartott megemlékezés kapcsán Fabiny Tibor utalt arra, hogy az Országos Egyházi Bíróság 1990-ben megállapította, hogy az államhatalom intézkedése törvénytelen volt. Ha valóban történt is ilyen megállapítás – melynek egyelőre nem sikerült a nyomára bukkanni a levéltárban –, az legfeljebb „kollektív” megállapításnak tekinthető és csak az állami törvénytelenítésre utalt.

Úgy gondolom, hogy akkor lenne teljesértékű Turóczy Zoltán jogi rehabilitációja, ha „az 1938 és 1990 között törvénytelenül alkalmazott joghátrányok semmissé nyilvánításáról” szóló törvény alapján az Északi Egyházkerület Bírósága megállapítaná, hogy az Egyházkerület Tanácsának 1957. évi december hó 19. napján kelt határozata törvénytelen volt, azt helyezze hatályon kívül és állapítsa meg, hogy Turóczy Zoltán haláláig, azaz 1971. nov. 22-ig az egyházkerület törvényes püspöke volt, ellentétben Vető Lajossal, aki állami beavatkozás eredményeképpen törvénytelenül került vissza a püspöki tisztségbe.

Jegyzetek:

1. Bernáth Zoltán: *Justitia tudathasadása*. Budapest, 1993. tévesen utal a halálbüntetésre a 77. lapon és a tárgyaló bíróra is (Varga János helyesen).
2. Turóczy Zoltán 1945. május 30-i nyilatkozata.
3. Ordass Lajos: *Önéletrajzi írások* (szerkesztette: Szépfalusi István. Bern, 1985. I. k., 181, 310. l.).
4. Fabiny Tibor: *Turóczy Zoltán püspök emlékezete*. — *Lelkipásztor* 1993/12. 446. l.
5. Ordass Lajos: *Önéletrajzi írások*. II. k. Bern, 1987. 573–574. közli Vető Lajos lemondó levelének szövegét.
6. Uo. 446. l.

---

Boleratzky Lóránd

## A három kerület visszaállításának szükségessége

A kommunista diktatúra nyomására az 1952-ben ülésező zsinat négyről kettőre csökkentette az evangélikus egyházkerületek számát. Ez az egyház számára egyik legfájdalmasabb lépés volt, hisz ilyen durva beavatkozásra eddig nem került sor, mert az egyházak történelme során négynél kevesebb egyházkerülete nem volt.

A rendszerváltozás (1990. évi IV. törvény) újra lehetővé tette az egyházak szabad működését, így azt is, hogy az evangélikus egyház visszanyert szuverenitása alapján visszatérjen a legalitáshoz, a törvényes alaphoz a jelenlegi diktált szervezeti formáról.

Az egyházi közvélemény előtt az egyházkerületek számának a kérdése a zsinat leglényegesebb problémája, mert ebben látja a felemelkedéshez vezető utat. Erős kritika érte azért a zsinatot, hogy csak az ötödik évre tűzte ki ezt a kardinális kérdést, amellyel a jelenlegi helyzet „bebetonozásának” a szándékát akarta kifejezni.

Nyilvánvaló, hogy a harmadik egyházkerület felállítása nem lehet csodaszer, nem old meg minden problémát, mégis nagyobb súlyt, nagyobb lehetőséget biztosít a zsinat felemelkedő fázisba hozhatná. Ezt a római katolikus egyház is számításba vette, amikor újabb egyházmegyéket létesített, akárcsak a külföldi evangélikus egyházak is, mert egy kisebb kerület pasztorizálása nyilván eredményesebben történhet.

A múlt zsinati ülésen olyan megnyilatkozás hangzott el, hogy össze kell gyűjteni azokat az érveket, melyek amellett szólnak, hogy a jelenlegi megoldás nem megfelelő. Az természetesnek látszik, hogy gondosan mérlegelni kell a mellette és ellene szóló érveket, de a központi kérdés az, hogy melyik érvet fogadjuk el abszolút érvként, hisz az érvek megalapozottságát szavazással aligha lehet eldönteni.

Jogászai szempontból azt hiszem egyedülálló nyomós érv a „tres faciunt collegium” római jogi elvnek elfogadása kapcsán, hogy az egy vagy két püspökös megoldás nem tekinthető demokratikus megoldásnak. Azt eleve kategorikusan kijelenteni, hogy a jelenlegi a legjobb megoldás, botorság lenne, hisz csak egy próba hozná magával egy másik megoldás előnyeit.

Nyilvánvaló, hogy a *három kerületes megoldás az intenzív munka irányítása, ellenőrzése, a lelkészek testvéri pásztorolása révén* ki nem fejezhető előnyöket hozna

---

magával. Egy országrészt aligha lehet Pestről intenzíven kormányozni, a püspököknek hívei között kell élnie, nem élhet elefántcsonttoronyban.

Nem lehet minden kérdést anyagi kérdésként kezelni; ha ez mindig elsődleges szempont lenne, aligha épülne új templom. Az anyagiasság szempontja ma mindent megfertőz; körültekintéssel megoldható sok probléma. Csak hit kell hozzá és akarat. De úgy tűnik, hogy az utóbbi az egyházi vezetőségnél hiányzik. Így talán nem egészen alaptalan az a feltételezés, hogy a három kerület elfogadása esetén szokásos új választásokat az érintettek el szeretnék kerülni. Pedig a megmérettetés új erő forrása lehet az egyház számára. Megújulásra nemcsak lelkiekben, hanem az egyházi struktúrában is szükség van.

---

## Mit mond a bűn okáról az ágostai hitvallás?

A 19. cikk: (A Raffay Ágendából)

A bűn okáról azt tanítják, hogy noha az Isten teremti és tartja fenn a természetet, a bűn oka mégis a gonoszoknak és az istentelenek akaratata, amely az Isten támogatását nélkülözve elfordul az Istentől, amint Krisztus mondja: Mikor a hazugságot beszéli, a magából szól. (János ev. 8:44.)

## Mindent vizsgáljatok meg!

Erre figyelmeztet Isten igéje, és hogy a jót meg kell tartani, a gonosznak pedig minden formájától távol kell magunkat tartani (1Tessz 5,21, 22). Luther sem mond mást akkor, amikor az állandó reformációról beszél. A konkoly és a búza együtt növekszik a kereszténységen belül (Mt 13,24–30). Kívülről hatnak ránk a történelmi, társadalmi és gazdasági változások, elérnek bennünket az újabb és még újabb tudományos felfedezések hírei s mi is felhasználjuk eredményeiket; észleljük a korszellem változásait és a jelentkező, ismeretlen szellemi és vallásos jelenségeket, a mostanában felerősödő babonás és a hagyományokra épülő, műveltséget elutasító szemlélet elsodró áradatát, a „mindenféle” tanítás ide-oda dobáló szeleit (Ef 4,14!).

A szilárd alap Jézus Krisztus (Csel 4,12. 1Kor 3,11, 1Jn 4,1–4), ezért fontos a Biblia. Isten igéje a tisztán hirdetett igében, az úrvacsorában, hitvallási iratainkban s az egyház tanításában; valamint a keresztény hitet ébresztő Szentlélek által szól hozzánk.

A Jehova tanúinak (továbbiakban: Jt) mozgalma mostani vizsgálódásunk tárgya. Korábban komoly bibliakutatóknak, később milinistáknak (Jel 20,1–3), majd russellistáknak vallották magukat. A kívülállók ma egyszerűen jehovistáknak nevezik őket, s mivel ezt magukra nézve sérelmesnek tartják, ezért a továbbiakban nem használjuk rájuk ezt a megjelölést. Szervezetük az Őrtorony Biblia és Traktátus (=Röpirat) Társaság, az USA székhelyű világközponttal.

A gyakori névváltoztatás nemcsak rájuk, hanem minden konspiratív csoportra jellemző, amely várja a nagy, „végső harcot”, amely ellenségeik pusztulását, számukra pedig az örökké tartó földi mennyország megvalósulását hozza. Névváltoztatásuk oka az is, hogy Jt rövid történetük során sokfelé, sokszor szakadtak, sokféle csoportra, mígnem Rutherford vaskézrel és kiközösítéssel, s az „egyetlen teokratikus szervezet” doktrínájával meg nem szilárdította a ma jól ismert és vak engedelmességén alapuló egységüket.

### 1. Történetüket

kutatva az alapítót, Charles Taze Russell (1852–1916) találjuk a kezdeteknél, akit már fiatal korában agyongyötört a pokol képe és a halálfélelem. Vívódásait súlyosbították az egyeseknek örök kárhozatra, másoknak örök üdvösségre való eleve elrendelésről; a kettős predestinációról alkotott elképzelései. Ezért fordult figyelme – szinte kizárólag – Jézus Krisztus második eljövetelére, azaz ennek időponti számításai felé. Hat kötetben állította össze bibliamagyarázatait,



---

amit utóda (Joseph Franklin Rutherford, 1869–1942) egy hetedik kötettel egészített ki, amibe azonban saját tanítását írta meg, megváltoztatva több ponton is az alapító tanait, de mégis mind a mai napig mérvadó Jt számára.

Ő fejlesztette ki tanai terjesztésére a rájuk jellemző agitációs módszert és építette ki a brooklyni központ teljhatalmát, amely – tanításuk szerint – kizárólag közvetíti Jehova kijelentéseit. Nathan Homer Knorr (1905–1977), a harmadik világelnök alapította a Gileád Bibliaiskolát, ahol egyrészt összeállítják minden teokratikus szolgálati iskola számára a szeminárium anyagot, másrészt viszont itt képezik a fizetett, főállású hirdetőket. Az ő nevéhez fűződik a történeti egyházakkal szembeni gyűlöletkeltés fokozása.

Utóda, Frederick William Franz (1893–1992), világméretű építkezésekbe kezdett. Ő hirdette meg, hogy 1975-ben lesz a világ vége, ami természetesen ezúttal is elmaradt. A jelenlegi világelnök, Milton Henschel (1920– ), 12 fős Vezető Testülettel irányítja Jt-nak számos országra kiterjedő tevékenységét a brooklyni (New York, USA) központból.

Saját feljegyzéseik szerint Magyarországra 1906-ban jöttek az első hírnökök. Dobó József amerikai magyar 1910-ben munkálkodott itthon. Megjelentették havonként magyarul is az „Örörony” c. újságot. Kolozsvárt nyomdát alapítottak. Faluvégi Dénes 1922-től Budapesten tartott előadásokat, majd a vezetőjük lett és 1922 végétől saját folyóiratukat is kiadták, „Aranykorszak” címen. Az állam anarchista csoportnak tekintette őket. 1939. december 13-án betiltották működésüket. A második világháború után támogatást kaptak és a „királyságtermék” zavartalanul működhetek. Amikor az egypárti állam nem használta már fel eszközül a történeti egyházakkal szemben, akkor működésüket betiltották s illegalitásba szorultak. 1989-ben, a köztársaság kikiáltása és a szovjet megszállás alól történt felszabadulás után a vallásszabadság Jt-ra is vonatkozik.

Parlamentí vita csak a körül volt, hogy a költségvetés támogathatja-e mint destruktív szektát.

Hivatalos bejegyzésük megtörtént: Magyarországi Jehova Tanúi. Irányító testületük az Elnöki Bizottság, vezetőjük a koordinátor. (Központjuk: Budapest, XIV. ker. Cserkút u. 15.)

## 2. A „Jehova tanúi”

Ézs 43,10-re hivatkozva nevezik magukat így azzal az igénnyel egyrészt, hogy minden további nélkül Izrael helyére lépjenek, másrészt pedig, hogy magukat tegyék Jézus Krisztus helyére. Ez viszont szöges ellentétben áll Isten igei kinyilatkoztatásával (Mt 1,23. Jel 3,14! – Rm 11,1–10). Jézus Krisztussal kapcsolatban különösen is hangsúlyos: csak ő ismeri az Atyát (Jn 8,16; 10,30; 17,5; 20,28. Jel 1,2,5!; 3,2), csak ő vezethet az Atyához (Jn 14,6), akit csak ő általa ismerhetünk meg (14,9–11; 15,15) és maradhatunk közösségekben vele (Lk 10,22. Jn 1,18; 14,23. 24; 15,1–8. Kol 1,9! Zsid 1,1–14).

---

Tanításuk szerint, aki nem használja a „Jehova” nevet, az nem tarthat Isten népehez.

A JAHVE (JHVH) név sehol sem fordul elő az Újszövetségben! Viszont megtaláljuk nyomát annak, hogy az őskeresztények a Tízparancsolat értelmezésében a „Ne vedd hiába Istened nevét!” a korábbi felfogásuk szerint kiterjesztették a JHVH ki nem ejtésére is. A főpap is csak egyszer ejthette ki a jeruzsálemi templomban a nagy engesztelési ünnepen. Körülírással oldották meg a szóhasználatot. Ennek nyoma pl. a „mennyeik országa” (Mt 13,31.33.) kifejezés használata. Kezdetől fogva megvan a kereszténységben a JHVH kiejtésétől való tartózkodás. Az Ószövetség első fordításában, a görög nyelvű Szeptuagintában „Úr”-nak („Küriosz”-nak) fordították a kimondhatatlan JHVH nevet. Így van ez a magyar fordításban is, sőt a legújabb kiadású Bibliában „ÚR” formában írták le a JHVH nevet, amelynek magyarozatát 2Mz 3,14.15-ben találjuk s ennek alapján értjük meg Jézus kijelentését ömmagáról, amit így vezetett be: „Én vagyok...” (a világ világossága... az út, az igazság és az élet...). Az ÚSZ-ben az „Úr” az Atyára és a Fiúra egyaránt vonatkozik.

A JHVH „Jehova” alakjában, a téves kiejtés következménye, amit a XVI. században is még terjesztettek. Az ÓSZ eredeti szövegében először csak a mássalhangzókat írták le s később pontozással jelölték s írták le a magánhangzókat. A JHVH névhez azonban – nehogy tévedésből valaki kiejtse – Istennek egy másik, ószövetségi, nevéből írták hozzá a magánhangzókat, hogy olvasáskor vagy „Elohim”-ot, vagy „Adonáj”-t mondjanak. Ebből keverték egybe – tévesen – a „Jehova” névformát, amikor kiejtették és különböző nyelvekre lefordították.

A tanúskodásról végezetül még annyit, hogy mi Jézus Krisztus tanúi vagyunk s így tanúskodunk az egyedül igaz Istenről (Mt 16,16. Jn 6,37; 8,31.32; 17,22–26. Csel 1,8. 2Kor 3,4. Jel 1,6; 17,18; 21,6).

### 3. A végidő számításása

hívta életre Jt-nak mozgalmát. Russell ekkor olyan szektának volt a tagja, amely 1972/73-ra várta Jézus Krisztus második eljövételét. Ez azonban elmaradt. A nagy csalódás miatt széthullott a közösség. Russell nem keseredett el, hanem maga fogott számításokba. Több változat is kialakult és a későbbi elnökök is kénytelenek voltak újabb számításokkal előállni.

A Dán 12,12-re és a „pogányok idejé”-re (Lk 21,24) hivatkozva állították, hogy Jézus Krisztus 1874-ben láthatatlanul eljött. Ezeréves uralma (Jel 20,1–3) 1914-ben fog elkezdődni (mégpedig októberben). Továbbá:

1. A zsidóság korszaka Kr. u. 30-ban ért véget. A nyilvános bukás azonban Jeruzsálem pusztulásakor következett be, 40 évvel később. Ez az „aratás ideje”! (1874–1914). Ez után – amit pogányok idejének is neveztek – Isten a sátánt láncra veri és elpusztul minden politikai, gazdasági és vallási szervezet. Ekkor még

azt tanította Russell, hogy a 144 000-hez az 1914 előtt meghaltak tartoznak. 1914-ben kitért az első világháború, ezért az aratás ideje két évvel, az „utószéddéssel” meghosszabbodott. Az elmaradásért már Russellnak nem kellett tartania a hátát, mert meghalt. Újabb két év után is csak az addig sohasem látott véres korszak folytatódott a békesség birodalmának beköszöntése helyett.

Russell az egyházra vonatkoztatta az egyiptomi nagy piramis képét. Csúcsán a szegletkő: Jézus Krisztus. A piramis méreteiből számította ki, hogy 1878-as év a nagy nyomorúság kezdete, ugyanis a nagy piramis folyosója gödörbe végződik. 1914 után 1915, majd tovább 1918 lett az új dátum a békesség birodalmának elkezdődésére.

1923-ban Russell utódai újraszámították a piramis méreteit – nem nagy sikerrel!

2. Russell szerint a Biblia „rejtvény- és számítási könyv”. Segítségével mindent ki lehet számítani.

3Mz 26,18. szerint a pogányok hét ideje hét időszakot jelent, ami 7 prófétai időként értelmezhető. 1 prófétai idő pedig 360 prófétai nap (Ez 4,6!). 1 prófétai nap egy naptári évet jelent, tehát a nemzetek (pogányok) ideje:  $7 \times 360 = 2520$  év. Kezdeté Dávid utódának uralkodását követi, Kr. e. 606. Ekkor vonult be Nabukadrecsár Jeruzsálembe (Jer 21. A valóságban ez 598, az 1. fogságba vitel és 587 a 2. fogságba vitel Kr. e.). (Vö. 2Kir 25,6–27. Jer 40.41.)  $2520 - 606 = 1914$ . Ekkor szakad meg a pogányok ideje és kezdődik a mennyei királyság.

1872-ben járt le a 6000 éves világkorszak, ezt követi a 7. évezred, Krisztus ezeréves uralma, ami 1874-ben el is kezdődött láthatatlanul. Össze kell gyűjteni az igazi hívőket. Ez az aratás ideje (Jel 14,15) és 40 évig tart majd. 1914-ben kellett volna a pogányok idejének (Lk 21,24) letelnie.

3. Dán 12,12. szerinti 1300 és 35 nap, kombinálva 3Mz 26,18-al. 1 nap, egy naptári évet jelent. A kezdőpont, a keresztény korszak kezdete 539, amikor létrejött a keleti gótok birodalma és elkezdődött a pápai uralom. (A valóságban 533-ban történt!) Így Jézus Krisztus 1874-ben jött vissza szellemi értelemben, láthatatlanul és ezeréves birodalma 1914-ben fog kezdődni (mégpedig ősszel). A két évszám közötti idő az aratási idő, amikor mindenki, aki tökéletességre jutott, feltámad a halál álmából és Krisztussal él és munkálkodik az ezeréves békebirodalom előkészítésén. A földön élő szenteknek meg kell halniuk 1914-ig és szellemi lényé kell lenniük. Ezért 1914-ig el lehet érni a lélek halhatatlanságát. Ezekből áll össze a 144 000. 1914 után a többi halott is felébred. A végső büntetés az, hogy aki nem csatlakozott hozzájuk, az a halállal és minden más szervezettel együtt kiirtódik a létből, ami attól kezdve örökkévalóság. A sátán is megsemmisül.

4. Rutherford 1925-re jószolt világvége dátuma is csütörtököt mondott. Nem határozott meg további időpontot. Beismerte, hogy a korábbi időszámítgatás is a Biblia alapján történt, mégsem valósult meg. Ezért tovább kell hinni, hogy bekövetkezik. Mindezt az Ószövetség hű emberei Ábrahám, Izsák és a többiek is látni fogják és az új törvényesség képviselői lesznek.

1914. Krisztus mennyei trónralépésének ideje. Ettől az évtől kezdve küzd a sátrani erőkkal. A sátrán a különböző vallási, politikai és gazdasági szervezeteket használja fel, hogy harcoljon Jehova igaz szolgálai ellen. De már nem sokáig, mert bekövetkezik a végső harc Harmagedónnál (Jel 16,16).

5. Franz 1966-ban írt könyvében 1975. október második felére jósolta a harmagedóni csatát. Utána helyre kell állnia az éderi állapotnak itt a földön. Táblázatot állított össze az emberiség világekorszakáról. A 6000 év 1975-ben jár le. Ez a tévedés is sokakban okozott csalódást.

6. Ezért 1975 után is tovább számígtatták a vég naptári idejét. Zsolt 90,10 alapján 1980., 1984., 1994. és így most a 2000. évnél tartanak.

7. Az „ezer év” nem más, mint az egyház története, a kegyelem ideje. Ennek lejártával bekövetkezik a végső nagy megpróbáltatások ideje, amit csak Jt fognak túlélni és utána ők fognak élni örökké, boldogságban, 144 000 a mennyben s a többiek a földön. Ennek időpontja 2914/2918.

Ernek a számígtatásnak az ellenkezőjére akar Isten igéje bátorítani (1Tessz 5,2. 2Tessz 2,1–12)! 5Mz 18,21.22. is megszívlelendő!

Jézus úgy készíti fel tanítványait, hogy amikor számítnak visszajövetelére, ugyanakkor ne számígtassák a „pontos időpontot”. Úgy kell élni napjainkat, hogy Jézus Krisztus bármikor visszajöhet (Lk 16,1–8).

A királyi mennyegző példázata arra figyelmeztet (Mt 22,1–14), hogy a kérdés nem az időpont, hanem hogy a hivatalosak nem akarnak elmenni. A terméketlen fügefa példázata is Isten ingyen való kegyelmének a fontosságát emeli ki (Lk 13,6–9), nem pedig az időpont számígtatását.

Érdemes megszívlelni Jézus többi példázatát is! Vannak, amelyek kiszámíthatatlanságát emelik ki visszajövetelének (Mk 13,33–37. Mt 24,43–44). Más példázatok pedig arra figyelmeztetnek, hogy korábban jöhet vissza, mint gondolják, vagy számígtatják (Mt 24,45–51; 25,1–13. Mk 13,28. Lk 12,16–21), ill. későbbre is számítani kell (Mt 25,1–13; 14–30. Mk 12,1–11). Tudni kell, hogy visszajön (Mt 24,25. 26. Mk 4,26–29).

#### 4. Az Új-világ bibliafordítás

ferdítés. Jt azt állítják magukról, hogy számukra a Biblia a legfontosabb, de a valóságban a Bibliából egy idézet-gyűjteményt állítottak össze és ezt ismerik rendkívüli alapossággal és ezeket az Őrtorony c. folyóiratukban megjelenő magyarázatok alapján értelmezik, nagyon is önkényesen (2 Pt 16–21!). Példák erre:

Ézs 9,6. Jézus Krisztusra vonatkozik, hogy „Erős Isten”, de ez nem jelenti azt, hogy ő egyben mindenható Isten is lenne – így magyarázzák –, amikor ennek a megkülönböztetésnek nincsen igei alapja (vö. Jer 32, 18!).

Mt 25,13. „mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok!” – szerintük: igen, a napot és az órát nem tudjuk, de az évet igen.

---

Jn 1,1. „... és Isten volt az Ige”. Az Ige valami Istenhez hasonló hatalmasság – tanítják. El kell hozzá olvasni a folytatást is: 2–18!

Jn 5,39. A Biblia a korszakok isteni tervét tartalmazza, ami az emberiségre és a történelemre vonatkozik (a Jézusra vonatkozó központúság mellett elmennek!).

Jn 10,30. Igen, de csak szándékában volt egy Jézus az Atyával és nem lényegileg. (Pont az ellenkezőjére fordítják az ige mondanivalóját!)

Jn 20,28. Tamás bizonyágtételét kettéhasítják: „én Uram”, a feltámadt Jézus Krisztusra vonatkozik, míg az „én Istenem” az Atya-Istenre. Ez a szétválasztás teljesen önkényes! Tamást „Ikernek”, azaz „Kettősnek” hívták, mert kételkedett sokszor és sokáig. Ezért tesz bizonyágot Jézusról kétszeresen, mint ahogy Péter háromszoros tagadása után háromszor vallja meg, hogy Jézust szereti (Jn 18,16–27; 21,15–17).

Fil 2,6. Helytelenül kiforgatják: „nem tekintette Jézus magát Istennel egyenlőnek”, ellenkezőleg: egyenlő Istennel, 2,5–8!

Kol 1,15–17. „Az elsőszülött”-et Isten első teremtményeként értelmezik, holt itt az elsőszülött mint jogi fogalom szerepel és azt jelenti, hogy Krisztus az örökös, akié Isten teremtett világa.

Jel 7,4. 144 000, akik a mennyekben fognak üdvözülni, mennyei osztály.

Jel 7,9. A „nagy sokaság” különbözik üdvösségre nézve az előbbi csoporttól. Ők azok, akik a paradicsommá vált földön fognak üdvözülni.

Jel 16,16. Harmagedón földrajzi megjelölés számukra, a végső harc színtere és nem akarják elfogadni, hogy a bukás szimbóluma. Valamikor a fáraók győztek itt (Józs 12,21; 17,11. 2Kron 35,22), tehát a vereség színtere. „Meggidő hegye” (2Kir 9,27), Jezréel mezeje (Bir 6,33). A „pusztulás hegye”, Isten ítélkezésének helye (Bir 5,7. 1Kir 18,40. 2Kir 23,29. 2Kron 35,24. 25 Zak 12,11)!

Bár Russell is és Rutherford is bíróság elé került és ott derült ki, hogy sem a görög, sem a héber nyelvben nem járatosak, mégis a teológusokat kárhóztatták a Biblia meghamisításáért. Kezdetől fogva törekedtek saját fordítású Bibliára. 1961-ben jelent meg angolul az Új-világ bibliafordítás és azóta folyamatosan fordítják több nyelvre. A fordítás tkp. tendenciózus kiforgatása az eredetinek. It Magyarországon Károli Gáspár bibliafordítását használják és a revidiált, ill. új fordításról azt hangoztatják, hogy a papok meghamisították.

Ezt nyilván ijesztgetésnek szánják. Mindenkit meg lehet nyugtatni, mivel a Biblia eredeti szövege kritikai kiadásban elérhető és mindenki maga is ellenőrizheti a vád alaptalanságát. Párhuzamosan létezik továbbá katolikus és ökumenikus fordítás, amelyek szükségszerűen egymástól eltérőek – hiszen egymástól független fordítások –, de a szóhasználat különbözősége ellenére, tartalmilag érzékelhető, hogy egy és ugyanaz a szöveg szolgált alapul mindkét fordításhoz.

Megjegyzem, hogy a mai világban – magyar nyelven is – többféle fordítás van forgalomban és nem minden esetben törekedtek szöveghűsége, hanem

ennek rovására különböző szempontokat igyekeztek érvényesíteni: közel álljon a mai köznyelvhez, a mai ember gondolkodásához, vagy álljon közel az ifjúság mai szóhasználatához stb. Ebből is látszik, hogy ma talán még fontosabb azok szerepe, akik az eredeti bibliai szöveg ismeretében tudják magyarázni és hirdetni az igét. Szükséges az is, hogy a bibliaolvasó ember egy bizonyos fordítást használjon rendszeresen, mert ez megkönnyíti a Biblia szövegének emlékelését, ami megint fontos napjainkban, amikor nagy előszeretettel citálnak nem létező bibliai igehelyeket. Ilyen állandó használatra nem ajánlom Jt-nak Új-világ bibliafordítását.

Nemcsak hogy eltér szóhasználatra és fogalomköre minden más bibliafordítástól, hanem egészen világosan Jt-nak a tanítását akarják vele igazolni. Ez a törekvés nem új. Hasonlót figyelhetünk meg az őskeresztények életében, amikor is egyes szekták önállóan állították össze evangéliumukat, vagy átírták a meglévőket. Az apostolok nevében leveleket írtak – ezeken az ún. apokrif és pszeudoepigráf (gyülekezeti használatba be nem vett és hamisított) iratokon keresztül tévitanításukat akarták igazolni. Ilyen törekvés fedezhető fel az Új-világ fordításnál is.

Az első, amit megállapíthatunk az az, hogy nem tesznek különbséget az Ószövetség, mint ami Isten ígéreteiről szól; és az Újszövetség között, mint ami Isten ígéreteinek beteljesedéséről ad hírt (vö. Zsid 1,1. 2!). Viszont kiemelik az apokaliptikus részeket, különösen a János mennyei jelenéseiről írt könyvet, ami az ÚSZ egyetlen prófétai könyve ugyan, mégsem szakítható ki a Szentírás többi könyve közül. Azért cselekszenek így, mert éppen Jél alkalmas arra, hogy a végidők kiszámítását a könyv alapján megkíséreljék és szimbolikus nyelve, valamint a látomások képei megkönnyítik számukra tantételeik belemagyarázását.

A második, amit kiemelhetünk az az, hogy nem tesznek különbséget a Biblia isteni és emberi oldala között. Luther a két oldal megvilágításához használta a pólya és a gyerek képét: ahogyan a pólyában benne van a baba, úgy van a Bibliában az Isten ígéje. A tulajdonképpeni „pólya” az emberi szó és beszéd nyelvi és nyelvtani lehetőségei és tulajdonságai, de Isten eszközei: az ósatyák, próféták, a zoltáríró Dávid király, egészen Jézus tanítványaiig, mind hús-vér emberek voltak.

A harmadik, amire figyelniünk kell az az, hogy önkényesen válogatják a fogalmakat.

Önkényesen „Jehová”-t fordítanak, holott nem szerepel az eredeti ÚSZ-i szövegben. Pl. Mt. 1,18–21. Csel 4,10. 12; 9,5. 14. Rm 10,9. A Szentlélekistent nem ismerik. A fordításban ezért mindig kis betűvel írva „szent szellemet” fordítanak, mondván, hogy ez nem személy (azaz Szentlélek), hanem „Jehova tevékeny ereje”. Különösen elképesztő az a megszállottság, ahogy a „kereszt” szót törlik ki – az eredeti szöveggel ellentétben – az Új-világ fordításból, és helyette következetesen „kínzócsölöpöt” írnak (vagy kivégzőcsölöpöt). Érdemes párhuz

---

zamba állítani ezt a jelenséget azzal, hogy a református kegyességből (s még inkább templomokból) gyakran hiányzik a kereszt szimbóluma, de még egyetlen református atyánkfiaának sem jutott eszébe a Bibliából a „kereszt” szót kigyomlálni.

A történelem azt mutatja különben is, hogy a kínczölöpöt az indiánok használták s ezt Amerika felfedezése óta ismeri Európa, viszont már korábban is közismert volt az ókori római birodalomban használt kivégzési eszköz, a kereszt, amelynek függőleges szára a vesztőhelyen volt felállítva, keresztgerendáját pedig az elítélteknek kellett a kivégzés színhelyére cipelnie, mint ahogy ezt Jézus szenvedéstörténetében is olvassuk (Jn 19,16. 17).

Különösen az ÚSZ gyakran használt szavait változtatják meg. Pl. a „gyülekezet” szó (a görög „ekklészia”, ami „egyház”-nak is fordítható) helyett következetesen „szervezetet” írnak, mondanak és fordítanak (Mt 16,18. Csel 5,11; 8,1; 14,23; 20,17. 28. Rm 16,1. 4. 16. 1Kor 1,2. 2Kor 8,1. Gal 1,2. Jel 1,4. 20; 22,16. stb.).

Vagy egy másik példa lehet az „igehirdetés” vagy a „prédikálás” (görögül mindkettő „kérügma”), amit következetesen „tanításnak” fordítanak, amire három különböző szó is van az ÚSZ-ben: amikor a hit tartalmáról van szó, mint tanról, tanításról (eredetiben: „didaché” és előfordul pl. Mt 7,28; 16,12. Mk 4,2. Jn 7,16; 18,19. Csel 2,42; 5,28; 13,12; 17,19. Rm 6,17. 1Kor 14,6. 2Tim 4,2. Tit 1,9); a másik, amikor a tanítás Isten akaratának megmutatása, oktatása: Isten akaratára nevelés (az eredeti: „didaszkalía” s ebből alakult ki a „tanító”, a „mester” szó): Mt 15,9. Rm 12,7. Tit 2,7; a harmadik szó, amit a belőle képzett formákban jól ismerünk: káté, katekézis, katechetika: a tanításnak azt a formáját jelenti, amikor egy bizonyos tananyagot megismertet, arra oktat (Lk 1,4.).

Ezzel szemben az igehirdetés vagy prédikáció egészen mást jelent: üzenet hirdetése, Isten üzenetének átadása, Isten kinyilatkoztatásának közzé tétele, kihirdetése (Mt 12,41. Rm 16,25. 1Kor 1,21; 2,4; 15,14! Tit 1,3).

A negyedik szempont, amire a kedves olvasó figyelmét fel akarom hívni, az a gyakorlat, amivel a prófétai igéket jóslásra és jövőmondásra akarják felhasználni. Ez különösen is veszélyes a mi átmeneti korunkban, amikor a feszültségek és az áttekinthetetlen folyamatok között vergődő embereket mindenféle titkos tanítással és jóslásokkal manipulálják.

Isten természetesen a jövőre nézve is üzent a próféták által. A Jel számunkra is jövőben megvalósuló próféciaikat tartalmaz, mégsem szabad a Biblia prófétai könyveit úgy használni, mintha elsődleges feladatuk a történelmi események előre megmondása volna.

Pl. Jt így olvassák ki Náh 2,4–7-ből a vasút megjövendölését. Sőt egyes bibliamagyarázataikban részletesen kifejtik, hogy a prófécia hogyan mutatja meg még a vasúti peronon való tülekedést is. — Vajon számunkra annak semmi jelentősége sincs, hogy Náhum próféta Kr. e. nem sokkal 612-ben, Ninive elbukása előtt figyelmeztette a várost istentelenségére és arra, hogy hiába hatalmas, hiába tapossa el a kis népeket, Isten haragja megsemmisíti és népét

megszabadítja? Bár a látszat sokszor mást mutat, de valójában Isten a történelem ura.

Vagy talán a másik példa ismertebb Jel 9,10-ben olvassuk, hogy: „és a farkukban volt az erejük”. Ebben a repülőgép megjövendölését látják, sőt a rakétáét. A szövegösszefüggésben megvan a maga értelme. Az ilyen magyarázat teljesen önkényes értelmezésen alapul. Semmi köze az ilyennek Isten igei kinyilatkoztatásához, sokkal inkább ahhoz az évezredes emberi vágyhoz, amely a jövőbe – de még a távoli jövőbe is – betekintést akar nyerni. És, ha ezt „szervezetek” garantálják, akkor ezzel a reményt vesztett embereket csak manipulálják, tudatosan félrevezetik.

A maszoréták voltak azok, akik őrködtek az ŐSZ szövege felett s még arra is volt gondjuk, hogy egyetlen pontocska vagy vesszőcske se változzék meg a szent szövegben. Most, amikor a Holt-tengeri tekercsek között nagyon régi szövegeket is találtak, mérhetjük le igazán, hogy a maszoréták milyen jó munkát végeztek; ugyanakkor pedig össze vagyunk zárva nehéz századunkban olyanokkal, akik Isten igéjének megőrzött szövegeit meg akarják rontani. Néhány példán keresztül szeretném bemutatni a fordítás és ferdítés közti különbséget:

3Mz 26,18 „... hétszeresen megfenyítelek benneteket vétkeitekért” helyett, hogy a számítógatásokhoz ürügyet találjanak: hét időn át tartom meg bűneiteket.

Mt 28,19 „tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében”. Mi magunk is észre tudjuk venni a hátsó szándékot, amely fontossá tette a ferdítést: tegyetek tanítvánnyá valamennyi nemzet képviselőiből, bemejtve őket az Atya és a Fiú és a szent szellem nevébe.

Lk 23,43 „Bizony mondom néked, ma velem leszel a paradicsomban.” Jézus szavai a kereszten, a megtérő gonosztévőhöz. Itt ezt is „kijavítják”: Bizony mondom neked ma, velem leszel még a paradicsomban.

Jn 1,7 „... hogy mindenki higgyen általa” kijelentést, ami Isten ingyen való kegyelmébe vetett hitet sokakban erősítheti, szűkkeblűen megváltoztatták, hogy minden fajtájú ember higgyen általa. Jn 8,36. Jézus mondja: „... mielőtt Ábrahám lett volna: én vagyok”. Ebből – minden nyelvtani kötöttséget mellőzve – született meg az „... én voltam” változat. A változtatás csak egy igeidő megváltoztatásának tűnik, ennél azonban sokkal több, ui. Jézusnak ez az önmagára mutató kijelentése – ahogy ezt már korábban is láttuk, ugyanaz mint, amit 2Mz 3,11–15; 20,2. 5Mz 32,39. mond Isten kijelentéséről s mögötte a JHVH név áll, és éppen ennek és a hasonló többi igehelynek a helyes fordítása mutatja meg az Atyának és a Fiúnak ezt a mély egységét. (Vö. Ézs 41,4. Jer 11,20. Jn 4,26; 6,35; 8,12. 24. 28; 10,7. 11. 14; 11,25; 13,19; 14,6; 15,1. Jel 1,8. 17; 2,23; 22,16.)

Jn 10,33 „... Istenné teszed magad” – hangzik az egyértelmű vád Jézus ellen, ami az Új-világ fordításban bizonytalanná válik: egy (valamilyen) Istenné teszed magad (azaz istenséggé). (Vö: Lk 5,21. Jn 5,18; 10,36!)



---

Jn 10,38 „... az Atya énbernem van, és én az Atyában” – helyett: az Atya egyesült velem és én az Atyával.

1Kor 1,30 „Aki dicsekszik az Úrral dicsekedjék” átköltik: Aki dicsekszik Jehovában dicsekedjék.

2Kor 13,13 „... és a Szentlélek közössége...” elferdítésével: a szent szellemben való részesedés.

Ef 1,7 „Öbenne van – az ő vére által – a mi megváltásunk”, a következőképpen hangzik: általa van a mi váltságunk az ő vérén történt kiváltás által.

Kol 1,15–17 „Ő... az elsősülött... reá nézve teremtett... Ő előbb volt mindeneknél, és minden őbenne áll fenn.” Az Új-világ fordítás beszúrja a „más” szót és egész más értelmet ad neki: Ő... elsőnek teremtett. Ő minden más dolognál előbb van, és minden más dolog őáltala kapott létet... őbenne teremtett minden más.

1Tessz 4,15. 16 „Azt pedig az Úr igéjével mondjuk nektek, hogy mi, akik élünk, és megmaradunk az Úr eljöveteleig... maga az Úr fog alászállni...” Az eredeti szövegbe mindenütt a „Küriosz” (az Úr) szerepel, mégis így fordítják: Azt pedig Jehova igéjével mondjuk... megmaradunk az Úr eljöveteleig... az Úr fog leszállni...

1Tim 4,1 „A Lélek pedig világosan megmondja” részletet így fordítják, ne hogy valaki véletlenül a Szentlélekistenre gondoljon: A sugalmazott szöveg ezt mondja...

Jel 3,14 „Isten teremtésének kezdete” arra utal, hogy Jézus által teremtett minden, azaz ő a kezdet, az „eredet” (a görögben: „arché”) értelemben (vö. Jn 1,13. Kol 1,16!). Téves fordítás tehát: Jehovaisten első teremtménye.

## 5. Tanításuk

Már az eddigiek alapján is lehet erre következtetni. Néhány fontosabb vonatkozását azonban kiemelve is lássuk:

Amit Jézus Krisztusról tanítanak, az ellenkezik a Biblia kijelentésével, az egyetemes keresztény hitvallásokkal és a Szentháromságról szóló tanítással. Jézus Krisztus Isten első teremtménye. Egyedül őt teremtette Isten közvetlenül. Eredetileg ő volt Mikáel („Mihály”) arkangyal (főangyal). (Vö. Dán 10,13. Júd 9. Jel 12,7.) Azután Máriába plántáltatott, mint Isten Fiacskája. Amikor János bementette, Jehova újra nemzette, mint lelki fiát. Emberré tétele csupán annyit jelentett, hogy a szellemi természetből emberi természetre váltott át. Azért kellett emberi alakot öltenie, hogy tanítványai láthassák. Jézus földi formájában tökéletes ember volt. Tökéletes emberi halála és szellemi feltámadása után Jehovához lett hasonló. Hűsége jutalmául kapta az isteni természetet. Teste pedig, ahogy erről Russel 6 kötetes művének 2. kötetében írja: szétoszlott – gáz alakban, vagy őrzik valahol mint Jehova szeretetének nagy emlékművét...

Halála a megváltás kezdete (nem pedig beteljesedése). Uralma sem menny-

---

bemenetele után kezdődött, hanem 1874-ben. 1914-ben Jézus láthatatlanul vonult be a „templomba”. A sátán azonban lázadást szított az Édenben. A helyzet megjavítására küldte el Jehova Jézust. A sátán uralma véget ért 1914-ben, s kidobták a mennyből és a földre zuhant. Ez okozta a földön a nagy nyomorúságot. Jézus az evangélium korszakában összegyűjti a kiválasztottakat.

Nem mehetünk tovább, amíg ezt a tévtanítást meg nem vizsgáljuk. Jézus egylényegű az Atyával. Erre utal számos ige: Jn 5,18. 22. 23. Rm 1,4. Olyan, mint Isten: mindentudó (Jn 1,48; 6,64; 16,30; 21,17) örökkévaló (Mk 5,2), mindenható (Mt 28,18), változhatatlan (Zsid 13,8), hatalma van a természet felett (Mt 8,25. 26).

Az Atya akaratából lett emberré (Ézs 7,14. Jn 1,1; 8,58. Fil 2,11. Kol 2,9. Tit 2,13. Zsid 1,8). Ezért volt büntelen (Jn 8,46), amiről cselekedeti is tanúskodtak (Mk 2,5-7. Ef 1,7). Mint Isten Fia örök életet ad (Jn 10,28; 17,2), testben támadt fel (Lk 24,39), és eljön a világot megítélni (Jn 5,22. 27), mégpedig ő, akinek kereszthalála megváltás, szabadítás a bűnös ember számára (Csel 4,11. 12. 1Kor 1,18).

Jézust nem imádták volna, ha nem lett volna valóságos Isten (Mt 14,33)!

Jt-nál teljesen háttérbe szorul az élő Úr Jézus Krisztussal való személyes kapcsolat, közösség, ami által létrejön a gyülekezet közössége is, ami által létezik az úrvacsorai közösség. Ezért ne feledjük:

1. velünk van a világ végezetéig (Mt 28,20),

2. az Atyához ment, de elküldte a Szentlelket, a Pártfogót, aki megtanít mindenre (Jn 14,12-17. 25-30),

3. nem hagy minket árván, hanem visszajön hozzánk (Jn 14,18).

Az eddigiekből is világos, hogy Jt antitrinitáriusok, szentháromságtagadók.

Rutherford volt az, aki a Szentháromságot egyiptomi-babilóni mítosznak tartotta és az ördög találmányának nevezte. Ezért nem szokták végigolvasni 1Kor 8,5-6-ot, nehogy meggyőzze őket Szentlélek az ellenkezőjéről. Nem új mindaz, amit tanítanak, hiszen Áriusz tanítását elevenítették fel (Áriusz 318-ban tanította mindezt).

Jehova az egyetlen igaz Isten. Nagy érvelésük: ha Isten emberré lett volna, akkor ki maradt volna a mennyben?!

A világ teremtése 42 ezer évet vett igénybe. Egy teremtési nap tehát 7000 év.

Az ember teremtése 4025/26. őszén történt. A vízözön pedig Kr. e. 2370-ben történt.

Az embernek nincs személyes lelke, a lélek annyit jelent, hogy az ember is és az állat is lélegző lény. Isten képe az emberen vonatkozik a magasabb rendű földi életre. Ebből következik, hogy nincs halhatatlan lélek, mert az megint csak az ördög kitalációja.

Ezzel eljutottunk a bűnbeesés kérdéséhez. Az eget a tökéletes angyal, Lucifer uralta, a földön pedig az ember uralkodott, a fény angyalának, Lucifernek az oltalma alatt. Lucifer fellázadt Jehova ellen és elhítette az emberrel a lélek halhatatlanságát, ennek hazug ígérteit. Pedig az ember és állat között csak fokozati különbség van.

---

Lucifer lázadásával megszerezte az uralmat a földön és sátánná vált. Kiterjesztette hatalmát az emberiségre. A sátán műve az állam, mindenféle vallási és gazdasági szervezet, a nagy világszervezetek, ENSZ, EVT, EBESZ stb. Ezeket mind eszközül használja Jt ellen. Jt-nak ezért nem szabad semmiféle szervezetben élni. A gazdasági életben azonban az Őrtorony Társaság is jelen van.

Jehova az első emberpárt tökéletes étellel ajándékozta meg. Ebben benne volt az élethez való jog is. Engedetlenségük miatt ezt a jogukat elvesztették és meg kell halniuk. Ádám helyett egy tökéletes embernek kellett meghalnia, hogy ezt a jogot, azaz a „testi örök élet” jogát, visszanyerhesse az ember. Ennek ellenére mégsem fogadják el a bűn egyetemességét. Jézus feltámadása által megszilárdította a testi örök életbe vetett hitet. Mivel ezt a kiválasztottak elfogadják, ezért Jehova nekik bünt nem tulajdonít. A bűnbocsánatot elintézik azzal, hogy Ádám vétkeéért jött Jézus megbűnhődni és ezzel a földi paradicsomot (Édenkertet) helyreállítani. Így földi mennyországot létesít és aki kiállja a próbát s jóra igyekszik, az bűnbocsánatot nyer.

A megváltás számukra erre a tannak az elfogadása és követése. Jézus csak az eredendő bünt, Ádám bűnét vette le rólunk s a továbbiakban már maga az ember munkálja és érdemli ki üdvösségét.

Ezekkel szemben hangsúlyoznunk kell a tiszta keresztény tanítást, amely a bűn egyetemességéről beszél. Ezért kellett Krisztusnak jönnie, hogy bűnbocsánatot és örök életet adjon. A bűnös ember Krisztusra van utalva s ingyen, kegyelemből üdvözül (Rm 3,10–25, Ef 2,1. 2. 1 Jn 1,8), elégtételt szerzett halálával (Rm 5,6–8. 1 Pt 2,24; 3,18). Megváltónk és Szabadítónk ő (Jn 3,36. Csel 4,12. Rm 5,10; 10,13. Gal 4,4. 5). Krisztusért van szabadulásunk a gonosz, a bűn és a halál hatalmából (Rm 11,3–6. Kol 1,18–20; 2,9).

A végső dolgokról már eddig is szó esett az időpontok számításánál.

1874-ben Krisztus eljött a „felső égbe”, az apostolokat is idehozta és a 144 000-ból azokat, akik eddig meghaltak. 1914-ben, mint láttuk, lezárta a pogányok idejét és elkezdett uralkodni. 1918-ban ment be a szellemi templomba és megkezdte a nemzetek ítéletét.

Jelenleg a bizonyágtétevő időszak a zajlik és eldől, hogy a sátán fog-e továbbra is uralkodni és a népeket továbbra is sötétségben fogja-e tartani, tudatlanságra fogja-e őket kárhozthatni; vagy pedig Krisztus fog uralkodni igazságban. A harmagedóni végső harc előtt Jehova szétküldi hírnökeit (Jer 25,29–31-re hivatkoznak). Krisztus égi királyságában a lelki Izráellal van együtt. Nem kerülhetett közéjük Dávid király és Keresztelő János. 1925-ben volt az ószövetségi győztes hívők mennyei feltámadása.

A harmagedóni csatában Jézus viszi győzelemre Jehova erőit. Akik meghaltak, azokat Jehova újratereinti. Az ezeréves királyságban utolsó esélyt kapnak az emberek, hogy Jehovának engedelmeskedjenek. Akik ebben a végső próbaidőben is elbuknak, azok végleg megsemmisülnek.

Egy másik elképzelés szerint a mindenható Jehova napján Jézus, mint ítélő

---

bíró a mennyei seregek élén vívja meg a harmagedóni csatát. Utána kezdődik az ezeréves királyság, amelyben a 144 000, a „mennyei osztály” fog uralkodni.

Rutherford 1935-ben nyilatkozta ki, hogy a „nagy sokaság”, a „más juhok” (Jn 10,16) és a „kicsiny nyáj” a földön üdvözülők nagy tömegére vonatkozik. Ezekből áll a „földi osztály”, a Jonadábiták osztálya (Jer 35).

A sátán az ezeréves királyság idején szabad kezet kap, hogy próbára tegye az igazakat. A feltámadt halottakkal együtt ez az utolsó esély a megmaradásra. Ha nem térnek meg, akkor végleg és teljesen elpusztulnak. Szerintük ugyanis nincs örök kárhozat. Amikor az ezeréves királyság véget ér, már nem lesz halál és nem lesz kárhozat, és a földi vágyálmok netovábbja teljesül. Jehova nem teremt új eget és új földet, hanem a föld átváltozik paradicsommá.

Le kell szögeznünk, hogy van örök élet és van örök kárhozat és hogy a mindenható Isten új eget és új földet teremt, mert a régi tűzben ég meg (Mt 8.11. 12; 13,42. 50; 22,13. Lk 13,24–28; 16,19–31. 2 Pt 3.12. 13. Jel 21,1. 4. Vö. Ézs 65. Mik 4).

Már láttuk, hogy minden földi rendszert, államot és társadalmat elvetnek, mint a sátán eszközét. Rm 13-at mennyei hatalmasságokra értelmezik. Ezért világi törvényeknek engedelmeskedni bűn. Jehova hadüzenete szerint háborúknak kell addig lenni, amíg a sátán uralkodik. Ezért tiltják a fegyveres szolgálatot, a választásokon való részvételt, világi szimbólumok, zászlók stb. tiszteletben tartását. Ez is bálványimádás. Nem becsülik a világi munkát, de mégis szükségesnek tartják a pénzkeresethez. S, hogy még kuszább legyen a kép, végső fokon az államhatalom szükségszerűségét mégiscsak elfogadják az erkölcs védelmében. Szükséges a személyi vagyonbiztonság érdekében.

A jelszavuk: fussatok ki Babilónból (Jer 51,6-ra hivatkozással).

A törvényről és az erkölcsről alkotott véleményüket leginkább a vérátömlesztés elutasításából ismerik. 3 Mz 17,10-re hivatkozással „vérevés”-nek tekintik és ezért tiltják.

A szombatot megtartják, a vasárnapot tüntetőleg munkanapnak tekintik. Karácsonyt pogány ünnepnek tartják.

A dohányzás, az alkohol stb. akkor bűn, ha rongálja az egészséget. A szórakozást, kulturális elfoglaltságot mindenkinek a lelkiismeretére bízzák. Az egészséges életmódot a tudomány segítségével is magyarázzák.

Házasodni nem érdemes, de nem tilos. Gyermeket vállalni is majd a paradicsomban érdemes. 1935 után, mivel a harmagedóni csata tovább késelt, megnőtt a házasság jelentősége. Szüzességet csak a 144 000 fogad. A házasságot, hogy polgárilag megkötik-e, mellékes. Viszont, akivel valamilyen formában együtt él az ember, amellet ki kell tartani. A nem Jt-jával kötött házassághoz az illetékes felettesektől engedélyt kell kérni.

Különösen szemben áll a keresztény erkölccsel az a nézet, amit Russelnek tulajdonítanak: a tisztességes hazugság sohasem vétek. Amin azt érti elsősorban, hogy mozgalmuk érdekében minden eszközt alkalmazni lehet. Különösen

---

mások szavának kiforgatásában mesterek, ha ez a mozgalom érdekét szolgálja. Különösen alkalmazzák ezt az egyház lejáratására. Pl. a bolsevizmus idején a mártíromságukkal kérkedtek és olyan csodákról meséltek, hogy az Őrtorony példányait a határokon az angyalok viszik át stb.

## 6. Szervezetik

Az egyetlen, Jehovától rendelt, és ezért teokratikus szervezet. A vallást Babilonban találták ki. Minden vallás az ördögöt képviseli.

Világközpontjukat Bethel Otthonnak nevezik (Brooklyn, New York). Itt található a Központi Igazgatóság, élén a világelnökkel. Ő a „hű és igaz tanúbizonyság”. (Ezt pedig Jel 11,3 alapján állítják. Jel 1,5 azonban Jézus Krisztust mondja hű tanúbizonyságnak!) Mint már korábban láthattuk, a direktórium jelenleg 12 főből áll. Ez a vezetőség a „hű és bölcs sáfár” (Amit Lk 12,42–44 alapján magyaráznak).

40 tagú Tanácsadó Testület foglalkozik a tanítás és szervezés kérdéseivel. Ők határozzák meg a tananyagot – világméretben – s jelölik ki a csoportvezetőket. Hozzájuk futnak be a világ minden részéről a jelentések.

Az Őrtorony Gileád Bibliaiskolában képezik a propagandistákat, akik fizetett, főállású hírnökök. 1922-től azonban mindenkinek hírnöknek kell lennie, amit harctéri szolgálatnak fognak fel. A szolgálati órákról kimutatást készítenek s előírják, hogy havonta mennyi a minimum – ugyanígy a családlátogatásokról. Kimutatást vezetnek a már meglátogatott családokról és oda újra elmennek. A hírnökök egy részét prédikátornak hívják. Minden ötödik prédikátor azonban úttörő (pionír), akiknek 1200 szolgálati órát kell teljesíteniük évente. A felszentelés Jehovától van, aki Krisztuson keresztül rendeli ki tanúit Jn 13,16-ra hivatkozással. Kettesével járják a lakásokat, mint valamikor a 12 tanítványt is kettesével küldte ki Jézus. Aki a Jordánba történt bemejtése után szentelte magát a szolgálatra teljesen, ezért náluk is a bemejtés a teljes szolgálat vállalásának a jele. Fiatalok is prédikálhatnak. A központban a munkatársak szállást, ellátást és némi költőpénzt kapnak havonként.

ÜSZ-i értelemben nem beszélhetünk náluk gyülekezeetről, hanem alapsejtekről, tanulmányi csoportokról. A házi tanulmányi csoport 10 főből áll. Bérelt vagy saját termeikben, a „királyságteremben” 200 fős csoportok alakulnak ki. Vezetője a csoportszolga, aki mellett a segéd csoportszolga és az utószolga áll, akik bizottságot alkotnak és a helyi kérdésekben döntenek. Az utószolga végzi az utólátogatásokat. A házi csoportok között, vagy az egyes tagok között.

(Folytatása következik)

---

Terray László

## Bonyhádi emlék

Az egyházi sajtó – rövid hírben – közegyházunk előtt ismertette a bonyhádi Petőfi Gimnáziumban lezajlott ünnepi eseményt. Az történt, hogy családias ünnepi keretben az épület folyosóján leleplezték Ordass Lajos püspök emléktábláját, aki a gimnázium tanulója volt és ott is érettségizett. Erről önmaga szól „A magánzó” c. novellájában. (1. Ker. Igazs. új évfolyan 28. száma). A szép ünnepélyen részt vett az intézet igazgatónöje, tanári kara, az ifjúság, valamint vendégek: az Ordass család egy tagja, Boleratzky Lóránd dr., az Ordass Lajos Baráti Kör elnöke, a gyülekezet lelkésze: Krähling Dániel. Az emléktáblát avató beszédet D. Terray László magyar származású norvégiai lelkész tartotta, Ordass Lajos püspök barátja, munkatársa. Az elhangzott beszédet teljes szövegében közöljük és felhívjuk rá olvasóink – különösen is ifjú egyháztagjaink figyelmét. A beszéd hű képet nyújt Ordass Lajos püspök személyéről és életútjáról.

*Tisztelettel köszöntöm a bonyhádi Evangélikus Gimnázium igazgatónőjét és tanári karát, a megjelent diákokat és meghívott vendégeket.*

Kedves barátaim!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a magas Északról jövet részt vehetünk ezen az ünnepségen, amikor is D. Ordass Lajos evangélikus püspök emléktáblája kerül leleplezésre. A bonyhádi gimnázium mindig is a Magyarországi Evangélikus Egyház büszkeségei közé tartozott. Maga Ordass Lajos emlékirataiban azt írja róla, hogy ez az iskola az evangélikus egyház – és talán hazánk – egyik legjobb iskolája volt. „Ezt később sok bonyhádi öregdiáktársammal folytatott beszélgetésben, érettebb fejjel már, ismételten megállapítottuk” — írja.

Mikor ez az emléktábla éppen a bonyhádi gimnázium falán lesz látható, ez nemcsak azért van, mert „itt tanult Ordass Lajos”, hanem mert az itt töltött tanulóévek számára igen nagy jelentőséggel bírtak. Egy mondatban azt mondhatom: Itt tanult meg Ordass Lajos egyedül boldogulni, a viharban egyedül állni, megállni.

Bonyhádi diák korában ért véget az első világháború, s ez a fiatal bácskai fiú számára azt jelentette, hogy megszűnt a kapcsolata a szülői házzal. Attól kezdve, hogy 1918 őszen kezdtek meghúzni a demarkációs vonalat az új jugoszláv állam és Magyarország között, öt éven át semmiféle kapcsolat nem állt fenn a bonyhádi diák és a torzsai szülői ház között. Meg kellett állnia a

---

helyét, anélkül a külső támasz nélkül, amelyet a szülői ház jelenthetett volna a fiatal Ordassnak. Nemcsak hogy nem tudta meglátogatni szülőfaluját, Torzsát – (amely innen csak 100–200 kilométerre lehet), de még csomag, vagy levél vagy pénzküldemény sem érhetett el Torzsáról Bonyhádra.

A gimnazista Ordass diáktársainak tanításával – ahogy idegen szóval mondjuk: korrepetálással – kereste meg a napi élelemre és egyéb szükséges dolgokra valót. Hetedikes–nyolcadikos korában, tehát már az érettségi felé nézve, akárhányszor megtörtént, hogy akkor kezdett másnapi leckéi megtanulásához, amikor a többi iskolatársai már az igazak álmát aludták. Meg kellett tanulnia egyedül boldogulni, egyedül állni, megállni. Bonyhád nemcsak tanintézet lett számára, hanem későbbi szolgálatára való előkészítő is – arra az időre, amikor nemcsak egyedül kellett állnia, hanem támadásban helyállni, meggyőződése mellett kiállni, állhatatosan kitartani.

Mikor 1924-ben, október 5-én a budapesti Deák téri templomban lelkésszé szentelte Raffay Sándor akkori bányakerületi püspök, akkor is egyedül kellett ezen a felemelő ünnepségen részt vennie. Négy társa, akiket ugyanakkor szentelt fel a püspök, szülők, testvérek, közeli és távoli hozzátartozók körében élték át a nagy napot. Ordass Lajos felszentelésére sem édesapja, sem testvérei vagy más rokonai nem mehettek fel az akkori szerb Bácskából Budapestre. Megint csak egyedül kellett állnia, megállnia.

Ugyanígy egyedül kellett állnia, amikor kétévi püspöki szolgálat után az akkori államhatalom, az egyházak elleni széles fronton indult támadását azzal vezette be, hogy Ordass Lajost letartóztatta és koholt vádak alapján fegyházbüntetésre és más mellékbüntetésekre ítélte. Megadott határidőn belül kellett volna lemondani püspöki tisztéről. Ha megteszi – szabad ember. Ha nem: börtön vagy még súlyosabb ítélet vár rá. – Nem mondott le.

Mégsem volt egyedül Ordass Lajos. Voltak egyházában olyanok, akik hozzá hasonlóan Krisztus Urunk példájából tanulták meg, hogy helyt kell állniuk. Voltak akik kiállásukért hivatalvesztéssel, börtönnel és kényszermunkával kellett hogy fizessenek.

De azért sem volt egyedül, mert mellette álltak külföldi hittestvérek, tiltakozásukkal, imádságukkal. A norvég evangélikus egyház feje táviratban tiltakozott a magyar állam akkori vezetőségénél az Ordass elleni törvénytelen eljárás miatt. A svéd evangélikus egyház egyik püspöke, mikor a svéd rádióban is közvetített karácsonyi istentiszteleten a gyülekezet imádságát vezette, abba belefoglalta Ordass Lajos nevét. Ő maga persze nem hallhatott rádiót a szegedi Csillag-börtön cellájában, de világszerte voltak evangélikus hittestvérek, akik imádságba foglalták a börtönben levő, hitéért kiálló, megálló, helyálló magyar evangélikus püspök nevét.

Hadd világtssam ezt meg egy személyes élménnyel. Jó 42 évvel ezelőtt, 1953-ban lehetett, mint fiatal lelkész az Észak-Norvégiában élő lapp kisebbség körében végeztem lelkészi szolgálatot. Egy délután egy új helyre érkeztem, ahol

---

korábban még nem jártam. Első dolgom volt elmenni a gyülekezet felügyelőjéhez, vagy ahogy ott Norvégiában mondanák, a presbitérium elnökéhez. Üdvözlés után első szava ez volt: „Tud-e valami újat Ordass püspök úrról? Mert mi itt imádkozni szoktunk érte.”

Leesett az állam. A távoli Norvégiában, amelynek legközelebbi csücske is innen Magyarországtól 2000 kilométerre fekszik, s ahol onnan még 2500 kilométert kell utazni, hogy az ember a lappokhoz jusson, egy eldugott lapp faluban azzal fogadnak, hogy itt imádkoznak Ordass Lajosért.

Rá néhány évre enyhült a légkör egy ideig Magyarországon. 1957 nyarán Ordass Lajos kimehetett az amerikai Minneapolisba, az Evangélikus Világszövetség világgyűlésére. Oda írtam neki egy levelet s ebben beszámoltam neki a lapp egyházfelügyelővel való találkozásomról. Rövid levélben válaszolt s ebben többek között ezt írta: „Ezekben az években erősítést jelentett számomra, hogy tudtam: Vannak akik imádságaikban mellettem állnak.” Szavaihoz hadd tegyem hozzá az erdélyi költő verssorát, amelyet Ordass Lajos is gyakran elmondhatott a Csillag-börtönben vagy a váci fegyház magánzárkájában: Valaki ma értem jól imádkozott.

De azt is tudta Ordass Lajos, hogy mellette áll még valaki: az a Jézus Krisztus, aki azt mondta: „Aki engem követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen engem” (Mt 16,24). De ugyanaz a Jézus Krisztus azt is mondta: „Én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig” (Mt 28,20).

Ordass Lajos Bonyhádon tanult meg megállni, a viharban egyedül állni, helyt állni. – Bonyhádi diákok – Tanuljatok Ordass Lajostól és kövessétek példáját.

---

A bonyhádi Petőfi Sándor Gimnázium címe: 7150 BONYHÁD, Kossuth L. u. 4.

A Bonyhádra látogatók keressék fel az intézetet, ismerjék meg az épületet és nézzék meg az emléktáblát. Hazánkban, egyházunkban ez a negyedik emléktábla a mártír püspökről.



Scholz László

## Gondolatok egy kommentárhoz

(Dóka Zoltán: Márk evangéliuma, 1996)

Nem egykönnyen s nem is első szóra vállaltam el, hogy írok Dóka Zoltán Márk-kommentárjáról. Az ismertetést kérő szerkesztői kérés ugyan szívemhez szólt, de többretű vonakodás is megmozdult bennem.

Először is, megvallom, személyes jellegű tartózkodás érzése moccant meg bennem. Máig sem feledtem el az 1977-ben megjelent első kiadás dedikált példányának átvételét magának a szerzőnek a kezéből. A hévízgyörki gyülekezet konfirmandusaival látogatott el hozzám Hatvanba, olyan időszakban, amikor ritkán tettek nálam látogatást egyházi emberek; akkor ajándékozott meg kötetével. Most már azt nevezhetem első kiadásnak. Az Ordass Lajos Baráti Kör ezidén ugyanis egy új, másodiknak nevezhető kiadással gazdagított meg bennünket. S Dóka Zoltán ennek egy friss példányát küldte meg nekem ugyancsak meleg s a régiekre is emlékeztető dedikációval – szeretete jeléül. Ez az új kiadás egyébként – leszámítva a leszámítandókat – a fellelhető különbségek ellenére is nagyban s egészben ismétli a tulajdonképpeni magyarázó részt a csaknem két évtizeddel korábban írtak szerint. Merem életművének is nevezni ezt a „Márkot”, ha számba veszem hosszan tartó munkálatát, terjedelmét s jelentőségét magyar evangélikus teológiánkban. Nos mindez együttvéve, úgy érzem, elfoglultá tehet a róla írandókban, akár dicséretéről, akár bírálatáról esnék bennük szó. Kifogástalan objektivitás lehet csupán a helyes könyvismertetés előfeltétele. Ezt mindig is igyekeztem szigorúan venni számos teológiai mű ismertetése során hosszú pályám alatt.

Még ennél is sokkal inkább meggondolkoztatott az a kérdés, hogy az újszövetségi exegetikai tudományban, melyet mindig is kedveltem, elegendő-e mai jártasságom? Sok év óta elmaradtam bőséges termésének megismerésében. Hogyha rátekintek a könyv végén található irodalmi felsorolásra, mely „válogatottan” is csaknem másfélszáz művet tartalmaz, tétovaságom méltán növekszik. Mennyit kellene belőlük újonnan vagy mint újat áttanulmányoznom ahhoz, hogy az ismertetésem szakszerű, mindenre figyelmes legyen. Ez is hozzátartoznék a feltétlen szükséges objektivitáshoz.

Végül is úgy döntöttem, hogy nem hibátlanságra törekedő *ismertetésre* vállalkozom írásomban, hanem csak arra, hogy a Márk-kommentár *megismerésére* bátorítsak! Evégett kiragadok belőle néhány gondolatot, mely engem megérintett, hogy mások is rászánják magukat komoly tanulmányozására, őket is

megragadjon egy-egy probléma az evangéliummal kapcsolatban. Sőt igazában mindnyájunknak arra volna ma újra szükségünk, hogy egészében megismerjük az evangéliumot. Ehhez pedig a legjobb kezdet éppen Márk.

Az evangélium – Márk szerint. Nyomában persze a többi evangélista szerint, és Pál szerint is... Ez a gondolat foglalkoztat legelőbb a kommentárok olvasásánál, melyek az Újszövetség szövegét exegetálják. El kell jutnunk az Újszövetség megértéséhez – az pedig egészében véve: az *evangélium*. Dóka világosan tisztázza Márknál: mit értsünk az evangéliumon? Szó szerint „jó hír”, azaz igehirdetés, melyet az első tanúk, majd azok utódai (s ezek közé tartozott Márk is, kiről magáról oly keveset tudunk) prédikáltak Jeruzsálemtől kezdve a hellenista világ határáig. De nemcsak pusztá hírről van szó, hanem a történetről, az eseményről, a názáreti Jézus páratlan földi útjáról, mely a keresztre vitt! Dóka érzékelteti, hogy Márk evangélista evangéliuma összeállításánál szerkezetileg is mily tudatosan illeszti be Jézus szenvedéstörténetét, mily célirányosan halad minden esemény a kereszttel felé. Többfelől szerzett anyagát pompás redaktor-ként úgy rendezte, hogy csúcspontja legyen a kereszttel, Jézus megfeszítése (theologia crucis). Jézus vállalta ezt az utat. Amit Márk leír, ezért lehet „Jézus Krisztus evangéliuma”. Másutt meg azért nevezhető az evangélium „Isten evangéliumának”, mert maga Isten vitte végbe azt, ami Jézussal, a testté lett Igével megesett földi életútján mind a kereszttel. S persze azután a föltámasztásáig.

Figyelemre méltó, hogy Márk mindazt, amit evangéliumában elejétől a végéig megír, könyve feliratában ekképp jelöli: „Jézus Krisztus evangéliumának kezdete.” S ezen a kezdeten nem a Keresztelő, az előhírnök története értendő, hanem Jézus egész földi életútja! Az egész Jézus-történet mind a kereszttel kezd. A folytatás az egyházban, a „Krisztus testében” folytatódik az ösgyülekezettől kezdve mindmáig, sőt a végső időkig. Ennyiben tehát igenis hír is, igehirdetés is az evangélium. Nem szabad tehát a fentebb mondottat, mely jogosan hangsúlyos, hiszen máig sokan nem gondoltak, gondolnak a történeti jellegre, ezt mégsem szabad annyira előtérbe hozni, hogy a hír jellege megszűnjék.

Itt persze szembekerülünk egy szinte megoldhatatlan problémával. Erre nem tér ki Dóka, ez csak az én gondolatom az ő tételének elfogadása után. A probléma: evangélium-e valóban minden, ami az egyházban, Krisztus testében azóta megtörtént, végbement; vele folyamatban van-e? Vajon a 450 éve elhunyt Luther kétfrontos küzdelme – egyfelől az intézményesült római egyház, másfelől a Szentlélekre hivatkozó rajongók gyülekezete ellenében – nem örök probléma-e a keresztyén egyházban, a reformáció előtt is s utána is? Az élő Krisztus folyamatos jelenléte s munkája rábizonyítják-e arra a temérdek emberi

találmányra, ami azóta is „evangéliumi történésként” folyik? Gondolok példának okáért a csillogó ceremóniákra éppúgy, mint az extázisig menő ujjongó gyülekezésekre. Hol a mérték, melyen meg lehet mérni, mi az igaz, mi a hamis. Többre aligha juthatunk e tekintetben, mint amit a régi mondás tanácsol: *Redeamus ad fontes*, menjünk vissza a forrásokhoz.

Ámde ez sem sima ügyünk. Márk írása, evangéliuma a ránk maradt legrégebb betűkbe öntött híradás arról, amit Isten Jézus Krisztus történetében cselekedett. De – engedelmet a szóért – már ez sem „tisza forrás”. *Tiszta forrás* voltaképpen csak maga az Úr. Tőle azonban nem maradt fenn írás, sem hangszalag nem áll rendelkezésünkre egyetlen kiejtett szaváról sem. Szem- és fültanúkra s azok utódaira vagyunk utalva. Kommentárunk ezt nem rejtegeti. Az egyszerű hívő olvasót bizonyára meglepi számos helyen az efféle megjegyzés: ez a variáció a legvalószínűbb; ez a sor vitatható, betoldás lehet; ez a részlet az eredetihez képest rekonstruálhatatlan; a lehetséges magyarázatok között biztos választásunk nincs; itt húsvét utáni értelmezésre lelünk stb. Márpedig így igaz. Márk redaktor is volt. Különféle forrásokból merített. Ezek az írások nem maradtak fenn. S megelőzte őket az úgynevezett szájhagyomány. Ebből s ennek hirdetéséből lettek az írásba foglalt evangéliumok. (Bár itt meg kell jegyeznünk, hogy a szájhagyomány semmiképpen sem azonos a bizonytalansággal. A mai információkban gazdag, sőt mondhatjuk tőlük elárasztott, betűk halmazában és híradások özönében elmerült ember már fel nem foghatja: azok a kétezer évvel ezelőttiek még mily keveset tanultak meg s adtak tovább hűséggel, szó szerint!) Ám mégis csak így igaz: az evangéliumokban, a legrégebben is a „testtélétel” egy fajtájával állunk szemben. Hinnünk kell.

Hinnünk kell a kutatók kutatásaiban is. Példának most a római katolikus tudóst veszem, Gerhard Krollt, akinek híres műve „Auf den Spuren Jesu” több mint harminc éve jelent meg. (Magyar fordításban is több kiadást ért meg „Jézus nyomában” címen.) Ez a könyv közöl egy időrendi táblázatot a teljes Szentírás eseményeiről Ábrahámától kezdve (Kr. e. 1700 körül). Jézus halála napját Kr. u. 30. ápr. 7-ikére teszi a mi keresztyén időszámításunk szerint, ami bizony jó késői s visszamenőleges. Így lehet, hogy Jézus születése meglepetésünkre a kutatások szerint Kr. e. 7 körülre tehető. Bizonyára folynak még majd további kutatások, bár egyre kevesebb remény van újabb leletekre. Miért tértem ki erre az idői kérdésre? Dóka Márk evangéliumának írásba foglalása idejét sok kutatóval együtt Kr. u. 70. tájára teszi. Vagyis 40 esztendő telt el a keresztre feszítés óta! Csoda-e hát, hogy minden hűségre törekvés ellenére variációkra lelünk az evangéliumok szövegében?!

Ilyen Isten *kinyilatkoztatása*. A láthatatlan Istennek a földön a földi ember számára nincsen más módja magát föltárni, kinyilatkoztatni. Csak így akarja.

Ezen a helyen említtem meg örömmel azt a megfigyelésemet, hogy Dóka következetesen a „kinyilatkoztatás” szavát használja és nem cseréli fel a manapság gyakran szinonimaként használt „kijelentés” szóval. Ez utóbbi ugyanis megkopott köznyelvünkben, hiszen a mindennapi közesemények közszereplői annyi mindent „kijelentenek”, ami mögött hiányzik az aranyfedezet. A kinyilatkoztatás inkább megőrizte egyházi jellegét és többet is mond a kimondásnál. Jelentése: kinyit, feltár, kinyilvánít, láttatja azt, ami addig lepel alá rejtett volt (reveláció). Kár volna ezt a nyelvi kincsünket félretenni.

Ha már nyelvi kérdés került elő gondolataimból, hadd említsem meg, hogy Dóka eredetiből való magyar fordítása dicséretesen világos, jól érthető a mai olvasónak. A fordítás persze magyarázat is. Nem hallgathatom el azt a gondolatot, hogy bár megértem, mégsem találom sikeresnek Mk. 1,15 versének fordításában az „alapján” szót: „higgyetek az evangélium *alapján!*” A magyar, de a német, az angol fordításban is az evangélium-*ban* áll a szokatlan vonzatú „en tó” fordításaként. Ha tudjuk, hogy az evangéliumban hinni nem egyéb, mint Istenben hinni, aki az evangéliumot, a Jézus-eseményt végbevitte, nyugodtan megmaradhatunk a megszokott mellett. Az „alapján” szónak melléki-ízét érezhetjük. Gondolok például arra, hogyha egy Shakespeare-művet megfilmesítenek az eredeti szöveg „alapján”, az eredeti alapra bizony egyebet is ráépítenek. Persze a kommentárban helyes magyarázatot kapunk arra, miért próbálkozik a szerző változtatásával az új fordításban. Reményik szép sora jut eszembe: „A fordítás, a fordítás – alázat.”

Ennél sokkal inkább lényegbevágó az *úrvacsora páska-jellegének* állítása vagy tagadása. Évtizedekkel ezelőtt ugyan, de alaposan foglalkoztam vele, ezért merek másképp gondolkodni róla, mint a szerző. Ma is hajlom a szinoptikusok páska-jelleget valló szövegének igazára. Leginkább, tudom, ez a páskavacsorai leírás Lukácsnál lehető fel. Lukács volt különben ismereteink szerint a legtanultabb az evangélisták közül s maga mondja, hogy utánajárt a dolgoknak. Márknál valóban hiányzik az utolsó vacsora leírásánál az a részletecske, ami Lukácsnál világos, de azért a vacsora előkészítésében mégis csak szó esik a páskáról. Miért nem hagyta ki ezt, ha a későbbiekben az utolsó vacsorát már csak mint megszokott asztalközösséget akarja leírni. Dóka hivatkozik Pröhle Lukács-kommentárjára is. Ez szintén ismerteti a variációkat. Végül így ír: „Nem tudjuk eldönteni, hogy Jézus utolsó vacsorája a páska ünnepének estéjén történt-e vagy egy nappal előtte. Mégis bizonyos, hogy kapcsolatban volt vele.” (321. l.) Másutt: „Eddigi ismereteink alapján nem tudunk minden részletre kielégítő magyarázatot adni. Egy bizonyos: vagy Jézus utolsó vacsorája vagy halála ideje kapcsolatban volt a páskával.” (319. l.) Erre a „kapcsolatra” utal különben Pál apostol is I. Kor 5,7-ben – s ez másfél évtizeddel korábbi írás –,

midőn Krisztust a mi páskabarányunknak nevezi. Bizony nem egy helyütt döntenünk kell. Számos eltérésnél Dóka is ezt teszi.

Éppen itt, az úrvacsora magyarázatának végén nagyon szemléletes az a hasonlat, mellyel a szerző egy *fénygyűjtő lencsé*hez hasonlítja az úrvacsora központi jelentőségét az egyház életében. „Koncentráltan fejezi ki a keresztyén hit krisztológiai, szóterológiai, ekléziológiai és eszhatológiai vonásait.” (309. l.) Majd ezt az egységet részletezi, tömören definiálja. Úgy vélem, hogy nemcsak az úrvacsora, de az egész Márk-evangélium is hasonlítható egy ilyen gyűjtőlencséhez, vagy egy másik hasonlattal élve, egy csodálatos színes szötteshez, melynek szálait tökéletesen kibogozni ma már aligha lehet, de nem is szükséges. Ami szükséges: az a hit. „Higgyetek az evangéliumban” vagy ha úgy tetszik „az evangélium alapján!”

Külön cikk kellene a könyv bevezető, fejezetnyi részéhez. Örömről szólhat, hogy java két nyelven is megjelent, külön-külön magyarul és németül. Így külföldön is tudhatnak e magyar tudományos kommentár létezéséről. Könyvét a szerző a Zürichi Egyetem Teológiai Fakultásának ajánlja hálája szerény jeleként a tiszteletbeli doktori címért, mellyel őt megajándékozták. Értékesnek mondható, hogy a németországi évszázados teológiai kapcsolatunk mellett, nő valamelyest a *svájci teológiával* való kapcsolatunk. A zürichi egyetem rektora, dr. Hans Heinrich Schmid öszövetségi professzor ír meleghangú ajánlást. Talán még jelentősebb, hogy a világhírű újszövetségi professzor, a sokszoros doktor, Eduard Schweizer írja az utószót. Ebben van kritika is, pl. az evangélium felosztása kérdésében, de van egy nagy elismerés is: elfogadja, magáévá teszi Dóka elméletét, hogy ti. valószínűen Márk 16,8 versével fejeződik be eredetileg az evangélium.

Magának a szerzőnek az előszava rávilágít a második kiadás keletkezésének egyik okára: az elsőt illetéktelenül *cenzurálták!* Több helyütt bizonyos értelemben meghamisították. Az egyház életébe is betört az a korábbi korszak, melyet mi idősebbek átéltünk. Most ezek a betoldások végre kimaradnak a szövegből. Néhány helyen pedig látható nyoma van Dóka svájci teológiai tanulmányainak, melyek újszövetségi exegetikai ismereteit kibővítették vagy megerősítették. Szívből kívánom, hogy legyen majd egyszer harmadik kiadása is Márk-kommentárjának s abban már ne legyen szükség a mostani előszóra. Most viszont nem felesleges, utódainknak is érdemes tudni egyet s mászt a mögöttünk levő korszak túlkapásairól.

A könyv nyomdai szempontból kiváló. A címlapot Grünwald Krisztus megfeszítését ábrázoló színes képe díszíti. Ugyanez látható az első főrész elején. A második főrész elején pedig M. S. mesterünk híres Kálváriájának képe ékeskedik, ugyancsak színes nyomásban. Külön kiemelem, hogy az eredeti görög

szövegből idézett szavak szép görög betűkkel olvashatók, utánuk pedig latin betűkkel a kiejtés szerinti szöveg. Ugyanígy kiejtés szerint néhány héber szó. Sajnos, hogy tetemes a könyv ára is. Tudva lévõ pedig, hogy az Ordass Lajos kör kiadásában fáradozók, a Keresztyén Igazság cikkírói mind ingyenesen, szeretetbõl tették és teszik a magukét.

Mit ajánlhatnék még? Fõképpen fiatal lelkészeknek, teológiai hallgatóknak, katechétáinknak, gyülekezeti munkásainknak s azoknak a híveinknek, kik nem riadnak vissza mélyebben beletekinteni a teológiai tudományba – a következõt ajánlanám. Keressük ki bibliánkban Márk evangéliumát és olvassuk el egyvég-tében egy csöndes napunkon. (Regénybõl több lapot is el szoktunk olvasni egy estén, ha érdekel.) Azután néhány napon vagy héten át járjuk végig a magyarázat hosszabb útját gondosan, tanulni vágyó kedvvel. Szután olvassuk el újra a bibliai Márk-szöveget és megtapasztaljuk, hogy mennyivel világosabb lett számunkra Isten üzenete! Mindezt persze megtehetjük az Újszövetség más könyveivel is, ha akad hozzá kommentárunk. Áldott lehet a Losung-olvasás reggelente, a prédikáció-hallgatás perikopák szerint az egyházi esztendő liturgikus rendjében, de nagyon-nagyon szükségét érzem ma annak, hogy *egészében s egészében* foglalkozzunk az evangéliummal! A gyűjtõlencse fényében majd a részletek is ragyogóbban kifényesednek, az Írás betűi szívig ható, hamisítatlan üzenetté válnak!

### MEGJELENT

DÓKA ZOLTÁN kommentárja:

MÁRK EVANGÉLIUMA

A szép kiállítású 361 oldalas könyv

ára 1 200,- Ft.

Megvásárolható a Baráti Kör kiadóhivatalában,

1114 Budapest, Bocskai út 10.

---

## Ordass Lajos Baráti Kör hírei

Drága időszak van mögöttünk. Most nem életünk napi gondjaira tekintek. Még csak a körülöttünk zajló világ nagy kérdéseire sem. Azt nézem és értékelem, amit a Húsvét és Pünkösd ideje maradéktalanul felkínált kicsinyeknek és nagyoknak egyaránt. Gondolok a *Konfirmációra*. Gyülekezeti életünk elmaradhatatlan része. Nemcsak a fiatalok számára, hanem az idősebbeknek is. A résztvevőknek egy gazdagon buzgó forrás mindmáig. És hát az volt? Támadt a hit?... erősödött a reménység?... gazdagodott a szeretet? – A kérdések felvetése nagyon időszerű, hiszen életkörülményeink nem könnyebbedtek, egyházi, népi, nemzeti kérdéseink változatlanul terhelnek.

A keresztyén élet szolgálata vezette Baráti Körünket, amikor a belső erőforrást kívánta megnyitni, erősíteni éppen azok között, akik a jövőre zálogai. Kiadványokat jelentettünk meg a konfirmáltak és az ifjúság részére, hogy a fundamentum, a „belső szoba” áldása erősödjék. Nagy dolog a nyári időszakra kínálkozó különböző konferenciák lehetősége, nagy dolog a találkozás, az egymás hite által való erősödés, a Jézus által ajánlott „belső szoba” ki nem kerülhet. Két kiadvány jelent meg. Az első füzet, könyv: *A FÁKLYA*. Áhítatkönyv. A mendennapi élet számtalan problémájával. A kereső, a vívódó lelkek számára hasznos segítő. A hit világába vezet. Átfogja az egész világot. Rámutat arra, hogy atyánk van, nem vagyunk magunkra, nem vagyunk egyedül. A bűnnel szembeni harchoz fegyvertet kínál.

A másik füzet *JÖJJ JÉZUSHOZ* címen jelent meg. Jézushoz hívogat. Mert Nála a megoldás. A bűnnel szemben csak Ő segíthet. Szeret, hatalma van, azért jött, hogy aki hisz Őbenne, az el ne vesszen, hanem örökéletet nyerjen. Tőle és Nála van az igaz élet. Senkit be nem csap. Senkit el nem zavar. Új életre, örökéletre hív. Ezért áldozta fel magát. Személyválogatást nem ismer. Nem arannyal, nem ezüsttel, nem múló dicsőséggel hiteget, hanem az Atya gyermekét keresi bennünk, keresi ma, most. Magához hív, hogy kegyelme rajtunk, bennünk el ne vesszen. Kis füzet. Gazdag tartalommal.

A FÁKLYA – áhítatkönyv 300,- Ft

A JÖJJ JÉZUSHOZ! mindössze 100,- Ft

Mindkét füzet, írás Baráti Körünkniél beszerezhető.

Mindkét írás, könyv olyan erő és forrás, ami bárkinek ajánlható.

---

## Summary

Bishop Lajos Ordass talks about the gift of the Holy Spirit in his devotion. He consoles and reminds us, both of which we are in great need, not only as individuals, but also as the church and the nation. – Those historical days which have come upon us show their lessons: we are struggling with the problem of the schools, we cannot make ends meet on the financial sides, even though the question of the future calls for a new life. – We are in great need of the true Good News. Priests of false doctrines have come to life, the agitations of the Jehovah's Witnesses are present all through the country. The writing of István Rőzse shows us the essence of the phenomenon, it instructs and informs us and protects us from erring. – The recollections from Bonyhád also teach and strengthen us to serve loyally. – The review on Zoltán Dóka's Comments on Mark encourages us to listen to God's open and clear message in silence.

## Zusammenfassung

Die Andacht von Bischof Lajos Ordass befasst sich mit der Gabe des Heiligen Geistes. Sie tröstet und erinnert. Beides benötigen nicht nur die einzelne Person, sondern auch die Kirche, die Nation. Jene historischen Tage die auf uns zukommen sind voll von Lehren. Wir kämpfen mit Schulproblemen, im wirtschaftlichen Leben können wir uns nicht wieder aufrichten, obzwar die Zukunft ein neues Leben ohne Zögern fordert. – Das reine Evangelium ist uns unentbehrlich. Die Irrlehren leben auf. Die Agitation der Jehovisten lässt sich im ganzen Land beobachten. Der Aufsatz von István Rőzse enthüllt das Wesentliche, klärt auf, bewahrt vom Irrglauben. – Auch die Erinnerung aus Bonyhád lehrt und stärkt zur treuen Dienst, zur Stanhaftigkeit. Auch der Beitrag über das Werk von Zoltán Dóka "Markus Kommentar" spornet zur Stille im Anhören von Gottes offener und reiner Botschaft.



---

## NYÍLT LEVÉL

### a magyarországi evangélikus egyház tagjaihoz

Az ORDASS LAJOS BARÁTI KÖR egyre növekvő nyugtalansággal látja, hogy a zsinat munkája indokolatlanul elhúzódik, és ezzel együtt azt is, hogy az egyházkerületek kérdésének a megtárgyalását a zsinat vezetősége az ötödik évben tűzte napirendre, azzal az alig leplezhető szándékkal, hogy a jelenlegi egyházkerületi beosztás ameddig csak lehet, változatlan formában fennálljon.

Ennek az álláspontnak a kialakulásánál az egyéni érdekek mellett a zsinat koncepciótlansága is hozzájárult, minthogy az egyház jövőképe, jövőbeli fel-emelkedésének programja nem készült el, hanem csak a párt-állami rendszer reánk kényszerített struktúrájának a „bebetonozása” volt a cél. Rendszerint akkor történik a vezetőség részéről anyagi nehézségekre való hivatkozás, amikor komoly változást nem akarnak belátható időn belül.

A jelenlegi kétkerületes struktúra fenntartása érdekében széleskörű „felvilágosító” tevékenység folyt, amely akkor vált erkölcsileg és jogilag végleg elfogadhatatlanná, amikor dr. Harmati püspök kijelentette, hogy amennyiben a zsinat a jelenlegi helyzeten változtat, nem marad a helyén! – Ez manipuláció, amely a zsinat szabad véleménynyilvánításának a megzavarására irányul! Ennek alapján megindult az espereseken keresztül is a lelkészek befolyásolása, és keresztyén, egyházi szempontok helyébe elvtelen személyi érdekek nyomultak előtérbe.

Zászkaliczky Péter lemondása zsinati tagságáról – aki a zsinat eredményes működése érdekében igen kimagasló munkát végzett – drámai hangú tiltakozás az ilyen módszerek ellen, és figyelmeztetés arra, hogy *ez a módszer elfogadhatatlan az erkölcsöt és jogrendet tisztelő egyházunkban!*

Minthogy ennek a taktikázásnak az ódiúmat és szégyenét az egész egyház kénytelen viselni, *ezt az eljárást, mint párt-állami módszert határozottan elutasítjuk!* Egyben nagyfokú bizalmatlanságunkat fejezzük ki a püspök irányában, akinek *önkéntes félreállása jelenthetné az egyetlen megoldást!*

Kérjük lelkészeinket, köztük is elsősorban a zsinati tagokat, hogy lelkészi esküjükhöz híven tartsák szem előtt egyházunk hosszú távú érdekeit és utasítsanak el a zsinat tisztaságát veszélyeztető minden próbálkozást. Az Egyház Ura méltán várja elhivatott szolgáitól a hűséges sáfárkodást!

Budapest, 1996. június hó

Erős vár a mi Istenünk!

*Az Ordass Lajos Baráti Kör Elnöksége*

## E SZÁMUNK SZERZŐI

Boleratzky Lóránt ny. ügyvéd	Budapest
Dóka Zoltán ny. lelkész	Bag
Molnár Gyula ny. tanár	Székesfehérvár
† Ordass Lajos püspök	Budapest
Pór János ny. tanár	Budapest
Reményi Mihály főorvos	Nyíregyháza
Rözse István lelkész	Budapest
Scholz László ny. lelkész	Budapest
Terray László ny. lelkész	Norvégia

A nyári időszakot, a szabadság idejét használjuk fel olyan könyvek olvasására,  
amelyek a belső erőt gazdagítják.  
Kiadványainkat szeretettel ajánljuk.

Ordass L.	-	A kereszta tövében. Nagyheti áhitatok
Ordass L.	-	Vádirat. Korrajz
Ordass L.	-	Jó hír a szenvedőknek. Prédikációk
Ordass L.	-	Nem tudok imádkozni
Ordass-Giertz	-	Házát kősziklára építette. Elbeszélés
Ordass-Giertz	-	Hitből élünk. Elbeszélés
Terray L.	-	Nem tehetett mást. Ordass Lajos életútja
Scholz L.	-	Két sugárzó igazgyöngy. Írásmagyarázat
Sólyom J.	-	Hiszem – tudom. Bevezetés az egyház tanításába
Virág J.	-	Luther Márton önmagáról
Luther M.	-	14 vigasztaló kép
Kapi B.	-	Isten hárfása. Gerhardt Pál élete
Maróthy J.	-	Szegények szíve. Novellák
Kende-Heumann	-	Jöjj Jézushoz

*Elfogyott Böröcz Sándor: Kiáltás a mélyből* c. elbeszélő könyv.

Mivel az érdeklődés változatlanul megvan, a kiadás érdekében *előjegyzést* gyűjtünk  
a Baráti Kör címén (Budapest, Bocskai út 10.).

Személyektől és gyülekezetektől kérjük az igénybejelentéseket.

KERESZTYÉN IGAZSÁG folyóirat évi előfizetése 400,- Ft  
Fenti kiadványok kaphatók az Ordass Lajos Baráti Kör címén:  
1114 Budapest, Bocskai út 10.